

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Економічний факультет

Кафедра фінансів

ДИПЛОМНА РОБОТА

ОР – бакалавр

на тему: **«Оцінка якості кредитного портфеля банку (на прикладі
АТ «А-Банк»)»**

Виконав: студент IV курсу, групи ФБС(з)-41
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та
страхування»

Яремко Андрій Васильович

Керівник: к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів
Солоджук Т.В.

Рецензент: к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і
оподаткування

Шкроміда В.В.

ЗМІСТ

ВСТУП	Ошибка! Закладка не определена.
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНКИ ЯКОСТІ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ.....	5
1.1. Сутність кредитного портфеля банківської установи.....	5
1.2. Управління кредитним портфелем банківської установи.	9
1.3. Методичні підходи оцінки якості кредитного портфеля банківської установи.....	Ошибка! Закладка не определена.
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ЯКОСТІ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ БАНКУ НА ПРИКЛАДІ АТ «АКЦЕНТ-БАНК»	Ошибка! Закладка не определена.
2.1. Аналіз фінансових результатів діяльності банку АТ «Акцент-Банк».....	Ошибка! Закладка не определена.
2.2. Аналіз структури кредитного портфеля АТ «Акцент-Банк». .	Ошибка! Закладка не определена.
2.3. Аналіз ризику кредитного портфелю та виконання нормативів АТ «Акцент-Банк».....	Ошибка! Закладка не определена.
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ	Ошибка! Закладка не определена.
3.1. Мінімізація кредитного ризику та підвищення якості кредитного портфелю.....	Ошибка! Закладка не определена.
3.2. Напрями підвищення якості кредитного портфеля банківської установи в умовах воєнного стану	Ошибка! Закладка не определена.
ВИСНОВКИ.....	52
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	Ошибка! Закладка не определена.
ДОДАТКИ.....	59

ВСТУП

В умовах подальшого поглиблення економічних реформ і лібералізації банківської системи важливу роль відіграють кредитні операції. Оскільки кредитні операції комерційних банків є прибутковою діяльністю банку, забезпечення стабільності якісного рівня кредитного портфеля сьогодні є одним із головних завдань банків.

Кредитний портфель є основною складовою активів банку і забезпечує необхідну прибутковість роботи установи. Рівень якості кредитного портфеля залежить від його структури, яка формується під впливом індивідуальної кредитної політики кожного банку.

Кредитування є основною формою діяльності комерційних банків, оскільки погіршення якості кредитного портфеля комерційних банків негативно позначається на їх фінансовій стійкості, тобто збільшення частки прострочених кредитів в обсязі кредитів призводить до різкого зменшення кредитів в ліквідності банку. Отже, ефективне управління кредитним портфелем комерційних банків дозволяє задовольнити кредитні потреби суб'єктів господарювання.

Завдання збільшення обсягів банківських кредитів, спрямованих на економічний розвиток країни, збільшення кількості різноманітного майна та суб'єктів господарювання, які ним користуються, раціонального розміщення банками кредитів, підвищення їх ефективності та забезпечення своєчасного стягнення відсотків за кредитами є одними з основних. велике значення.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретико-методичних засад оцінки якості кредитного портфеля банківської установи та конкретизація шляхів удосконалення управління кредитним портфелем з метою підвищення його якості.

Для досягнення зазначеної мети було поставлено такі завдання:

- дослідити сутність кредитного портфеля банківської установи;

- розглянути механізм управління кредитним портфелем банківської установи;
- дослідити методичні підходи оцінки якості кредитного портфеля банківської установи;
- здійснити аналіз фінансових результатів діяльності банку АТ «Акцент-Банк»;
- провести аналіз структури кредитного портфеля АТ «Акцент-Банк»;
- здійснити аналіз ризику кредитного портфелю та виконання нормативів АТ «Акцент-Банк»;
- дослідити мінімізацію кредитного ризику та підвищення якості кредитного портфелю;
- запропонувати напрями підвищення якості кредитного портфеля банківської установи в умовах воєнного стану.

Об'єктом дослідження виступає процес оцінки кредитного портфеля на прикладі АТ «А-Банк».

Предметом дослідження є теоретико-методичні засади оцінки якості кредитного портфеля банківської установи та шляхи оптимізації кредитного портфеля.

Методи дослідження. У роботі були використані методи аналізу, синтезу, порівняння та узагальнення, комплексний, функціональний та графічний підходи до оцінки кредитних операцій банку.

Інформаційною базою дослідження є законодавство України, наукові монографії, наукові статті, аналітичні дані Національного банку України та фінансова звітність АТ «Акцент-банк».

Кваліфікаційна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНКИ ЯКОСТІ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ

1.1. Сутність кредитного портфеля банківської установи

Кредитні операції будь-якого банку в Україні є основним джерелом доходу і водночас найбільшим активом. Від успішного здійснення кредитних операцій залежить прибутковість як окремої банківської установи, так і банківської системи в цілому. Крім того, кредитний портфель є основним джерелом ризику, що впливає на надійність і безпеку банківських установ. Для забезпечення організації ефективної кредитної діяльності банківські установи розробляють власну внутрішню кредитну політику та впроваджують практичні механізми її реалізації, тому одним із найважливіших завдань управління кредитною діяльністю є формування ефективної структури та аналіз діяльності банку. кредитний портфель.

Банківський портфель в економічній літературі визначається як сукупність активів і пасивів банку, кожен з яких складається з портфеля активних і пасивних операцій банку. Активні операції банківських установ є основним джерелом прибутку, оскільки вони приносять банку понад 90% загального доходу. Таким чином, кредитні операції становлять значну частину активного бізнес-портфеля банку та є невід'ємним об'єктом корпоративного управління, який вирізняється своєю специфікою [1]. Проте для поглиблення розуміння ролі кредитного портфеля в діяльності банку варто дослідити трактування науковцями сутності цього поняття.

В економічній літературі немає єдиного авторського трактування визначення кредитного портфеля банку. Одні автори під кредитним портфелем розуміють усі фінансові активи разом із зобов'язаннями банку, а інші застосовують цей термін лише до кредитних операцій. Розглянемо основні наукові підходи до трактування сутності кредитного портфеля (табл. 1.1).

Наукові підходи до трактування поняття «кредитний портфель»

Автор	Трактування
Бугель Ю. [4]	набір кредитних інструментів для досягнення встановлених цілей
НБУ [42]	сукупність усіх банківських позик, що структуровані за певними параметрами відповідно до завдань кредитної політики
Голуб В. М. [13]	інструмент управління кредитною діяльністю комерційного банку, що має спрямовувати його стратегічну політику і поточну діяльність на виконання завдань державної кредитної політики
Загородній А. Г. [22]	економічні відносини, що виникають при видачі й погашенні кредитів, здійсненні проривняних до кредитних операцій
Лаврушин О. І. [35]	сукупність виданих позик, які класифікуються на основі критеріїв, пов'язаних з різними чинниками кредитного ризику
Пашков А. І. [45]	сукупність вимог банку по наданих кредитах. До складу кредитного портфеля банку входять: міжбанківські кредити; кредити організаціям і підприємствам; кредити приватним особам
Примостка Л. О. [47]	сукупність усіх позик, наданих банком з метою одержання прибутку

На основі трактувань поняття, поданих у табл. 1.1 доцільно виділити чотири підходи до визначення «кредитного портфеля». Тому деякі вчені представляють кредитний портфель у вузькому розумінні, що дає змогу розкрити сутність поняття як сукупності кредитних активів банку. Друга група вчених наголошує на тому, що кредитний портфель є складним процесом управління, який формує вибір напрямів інвестування, тобто розглядають його значення як інструмент реалізації кредитної політики комерційного банку. Інші автори трактують сутність терміну «кредитний портфель» як сукупність економічних відносин. Відповідно до четвертого підходу вартість кредитного портфеля розглядається не тільки на рівні банківської установи, а й на національному рівні [23].

На закінчення доцільно узагальнити поняття кредитного портфеля як сукупності наданих банком кредитів, класифікованих за різними ознаками (розмір кредиту, ступінь ризику, термін, тип позичальників тощо). , встановлений з метою ефективного адміністрування, тобто Н. досягнення прийняттого рівня доходу та забезпечення платоспроможності банку з мінімальним кредитним ризиком.

Виходячи з узагальненого визначення поняття «кредитний портфель», слід зазначити, що необхідною умовою ефективного управління кредитним портфелем і кредитною діяльністю банку є розробка та реалізація банком виваженої кредитної політики. Кредитна політика банку повинна охоплювати основні елементи та принципи організації кредитної роботи в банку, визначати обсяг і спрямованість кредитування, забезпечувати максимальну прибутковість при мінімальному ризику.

1.2. Управління кредитним портфелем банківської установи

Кредитна політика комерційного банку визначається як сукупність певних дій і заходів комерційного банку, основною метою яких є вирішення стратегічних і тактичних завдань з урахуванням мікроекономічних, макроекономічних, регіональних і галузевих чинників у сфері оптимізації прибутковості кредитних операцій та можливі кредитні ризики

Необхідність формування обґрунтованої та ефективної кредитної політики кожного комерційного банку в сучасних умовах господарювання пов'язана, перш за все, з важливістю посилення позитивного впливу кредитних відносин на обсяг і структуру грошової маси в країні та, тим самим, на стабільність грошової одиниці і, по-друге, на забезпечення потреби в додаткових джерелах фінансування розширеного відтворення [1].

Науковці Є.Г. Рясних, А.А. Пономарьов, М.О. Микитин пояснює сутність кредитного портфеля комерційного банку як серію кредитів, які банк надає в певний момент часу для отримання доходу у вигляді відсотків. Заборгованість за кредитними операціями, що складають кредитний портфель банку, включає [53]:

- строкові вклади в інших банках та сумнівна заборгованість за ними;
- кредити, надані іншим банкам, та сумнівна заборгованість перед ними;

- кошти, надані підприємствами за овердрафтами, факторинговими операціями та простроченою заборгованістю за факторинговими операціями;
- кошти, надані суб'єктами підприємницької діяльності за операціями репо тощо [2].

Формування кредитного портфеля є одним із ключових моментів діяльності банку, що дозволяє більш чітко виробити тактику і стратегію розвитку комерційного банку, його здатність надавати кредити клієнтам і розвиток комерційного ринку.

Основні завдання формування кредитного портфеля банку представлені на рис. 1.1.

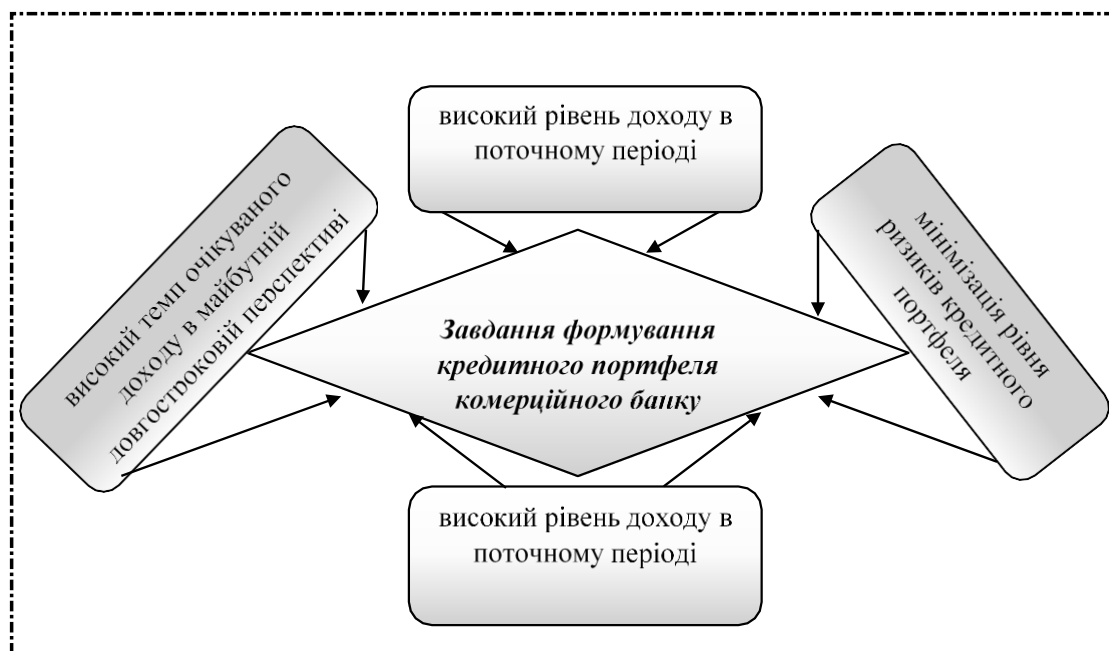

Рис. 1.1. Ключові завдання формування кредитного портфеля банківської установи

Джерело: [53]

Кредитний портфель виступає основним джерелом доходу банку і водночас основним джерелом ризику при розміщенні активів. Від структури та якості кредитного портфеля значною мірою залежить стабільність банку, його репутація та фінансові результати. Оптимальний і якісний кредитний портфель впливає на ліквідність і надійність банку.

Кредитний портфель комерційного банку не може існувати без ефективного управління. Загалом зазначимо, що сутність поняття «управління» передбачає, перш за все, безпосередній вплив на об'єкт дослідження для досягнення визначеної мети за рахунок явищ, процесів у результаті їх взаємодії в детермінованому чи довільному режимі. програма. Тому, перш за все, важливо акцентувати увагу на тому, що управління кредитним портфелем комерційного банку тісно пов'язане з ризиком кредитних операцій [21].

Демчук Н.І. наголошує, що основним завданням у налагодженні ефективної діяльності функції контролю та управління ризиками є забезпечення реалізації поточних цілей та бізнес-планів банку для досягнення стратегічних цілей, впровадження відповідної політики та застосування методів, засобів управління та контроль ризиків, зумовлених зовнішнім середовищем, структурою активів і пасивів та бізнес-процесами банку [17].

Проблемні кредити не обов'язково пов'язані зі збитками і правильний підхід до їх управління дає можливість мінімізувати збитки як для банківської установи, так і безпосередньо для позичальника. Правильний підхід у цьому напрямку – це професійна робота банківських працівників, створення додаткових стимулів для позичальників до погашення боргів, уважна та дружня співпраця з кожним клієнтом, використання сучасних та швидко ефективних методів вирішення проблемних кредитів. На практиці повністю уникнути втрат за проблемними кредитами неможливо; їх значення слід розглядати як різновид ризикових витрат на проведення банківських операцій [16].

Серик Ю. стверджує, що управління кредитним портфелем банку спрямоване на збалансування та стримування ризику всього портфеля з метою контролю структури кредитного ризику, притаманного конкретним ринкам, клієнтам, кредитним інструментам, кредитам та умовам діяльності [54].

На рис. 1.2. наведено етапи управління кредитним портфелем банківської установи.

Н. Рогожнікова підкреслює, що портфель банківських кредитів піддається всім основним видам ризиків, пов'язаних з фінансовою діяльністю: ризик

ліквідності, процентний ризик, кредитний ризик. Управління кредитним ризиком вимагає від банкіра постійного контролю за структурою кредитного портфеля та його якісним складом. У рамках дилеми «рентабельність-ризик» банк змушений обмежити норму прибутку та захиститися від надмірних ризиків. Він повинен здійснювати політику диверсифікації ризиків і запобігати концентрації [50].

Надійність банку важлива для акціонерів, компаній і населення, які є вкладниками і користуються послугами банку. Втрата вкладу позначається на численних заощадженнях вкладників і капіталах багатьох компаній. Базуючись на управлінні якістю портфеля, його оцінка базується на постійній основі та управлінні ліквідністю, ризиком і прибутковістю, що функціонує як єдина система.

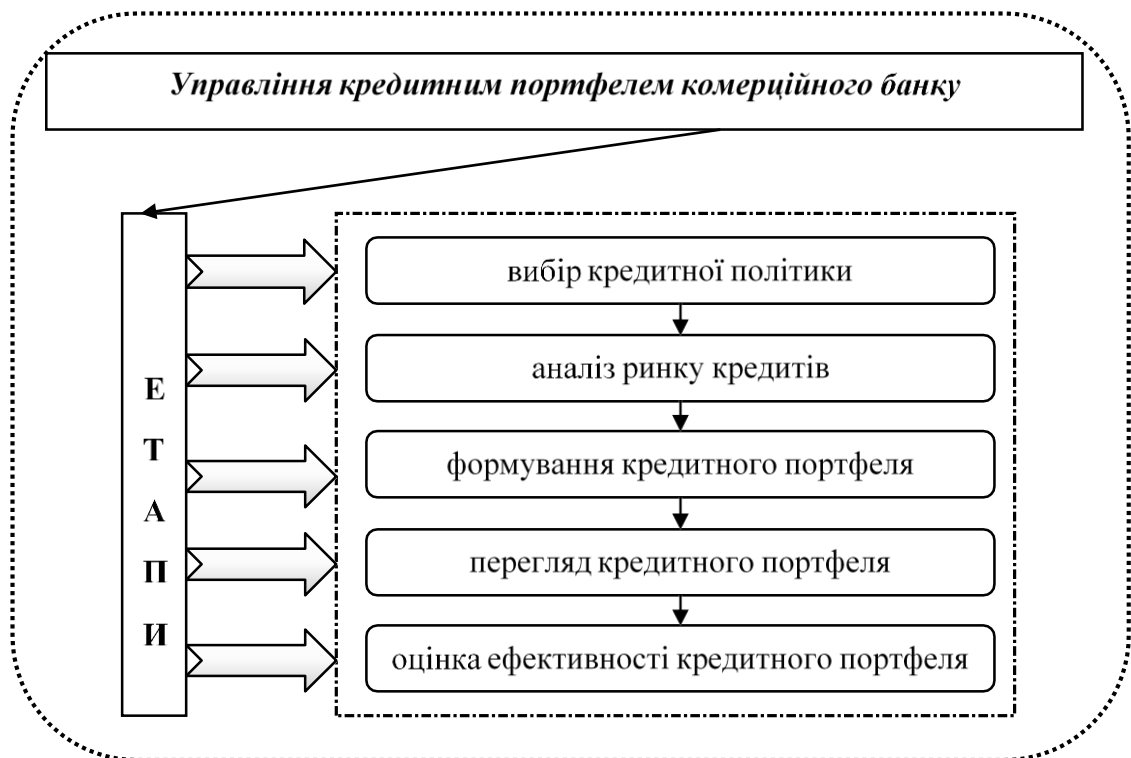

Рис. 1.2. Етапи управління кредитним портфелем банківської установи

Джерело: [53]

Тому при формуванні оптимального кредитного портфеля необхідно поставити мету реалізації розробленої кредитної політики шляхом вибору

найбільш ефективних і надійних кредитних вкладень. Постійний аналіз кредитного портфеля дає змогу вибрати раціональний варіант розподілу ресурсів і напрямок кредитної політики банку, знизити ризик за рахунок диверсифікації кредитних вкладень і прийняти рішення про доцільність кредитування клієнтів [25].

Кредитні операції є основним джерелом прибутку банку, але у зв'язку з останнім часом збільшенням кількості неповернень кредитів це загрожує стабільності та стабільності банку в цілому. Отже, мається на увазі формування такої структури, яка забезпечує належний рівень її ліквідності та максимальну прибутковість банківської установи при мінімальному кредитному ризику [6]. Рівень кредитного ризику визначається розміром фінансових втрат внаслідок неповернення (несвоєчасного погашення) позичальником основної суми боргу та несплати відсотків за кредит. Цей рівень кредитного ризику залежить від впливу та характеру факторів, що зумовлюють його виникнення та розвиток [12].

В табл. 1.2 представлено основні кредитні ризики банківських установ.

Класифікація факторів кредитних ризиків банківських установ

Групи факторів	Види факторів
Фактори, притаманні зовнішньому середовищу щодо банківських установ та контрагентів	<ul style="list-style-type: none"> – нормативно-законодавче регулювання діяльності банківських установ; – нормативно-законодавче регулювання діяльності позичальника; – стан розвитку економіки; – кон'юнктура попиту на кредитні ресурси та їх пропозиції на фінансово-кредитному ринку; – рівень конкуренції між банківськими установами та контрагентами; – політична ситуація в країні; – форс-мажорні обставини (природні катаклізми, воєнні дії тощо)
Внутрішньобанківські фактори кредитних ризиків	<ul style="list-style-type: none"> – надмірна концентрація кредитного портфеля; – надмірна диверсифікація кредитного портфеля; – відсутність ефективних методів оцінення та регулювання кредитних ризиків за етапами кредитного процесу; – неадекватна оцінка впливу чинників кредитних ризиків; – низький кваліфікаційний рівень, компетенція та досвід роботи фахівців тощо
Фактори, притаманні діяльності позичальника	<ul style="list-style-type: none"> – репутація позичальника; – капітал позичальника; – спроможність позичальника успішно вести справу; – кредитоспроможність позичальника; – ліквідність забезпечення за кредитом тощо

Джерело: [31]

Тому з метою визначення резервів підвищення ефективності кредитної діяльності банки з урахуванням планової прибутковості та допустимого рівня ризику здійснюють аналіз кредитного портфеля, який здійснюється у двох напрямках: аналіз структури; та динаміка кредитного портфеля (за умовами кредитування, валютою кредитування, видами кредитних продуктів, галузями економіки, рівнем ризику тощо) та якісний аналіз кредитного портфеля (оцінка ризику та прибутковості кредитного портфеля) []. Отже, на основі такого аналізу керівництво банку формує ефективний кредитний портфель та приймає рішення щодо зміни його структури з метою підвищення рентабельності активів та оптимізації погашення кредитів, що впливає на ліквідність та прибутковість банку.

З метою посилення ролі кредитного портфеля як інструменту реалізації завдань державної кредитної політики рекомендується розглядати його з трьох

позицій. По-перше, це стратегічний кредитний портфель, який має бути сформований відповідно до вимог державної кредитної політики, місця розташування та завдань банку щодо її реалізації. По-друге, це тактичний кредитний портфель, який формується банком на основі обсягу та структури стратегічного кредитного портфеля. По-третє, це портфель фактично наданих кредитів, який зараз визнається [5].

Організація кредитного обслуговування банківських клієнтів з точки зору портфельного підходу дозволяє поєднувати різні види кредитів з урахуванням рівня їх ризику, поєднувати та систематизувати інструменти клієнтського кредитного механізму.

Підсумовуючи, зазначимо, що якісне управління кредитним портфелем комерційного банку в довгостроковій перспективі забезпечує покращення його ліквідності та сприяє збільшенню отриманого прибутку. Тому першочерговим завданням вітчизняних комерційних банків є пошук шляхів покращення кредитних ліній та мінімізації кредитних ризиків. У сучасних умовах діяльності комерційних банків України їхня кредитна діяльність потребує вдосконалення, оскільки питома вага проблемних кредитів у загальному кредитному портфелі комерційного банку залишається значною. Прострочена кредитна заборгованість знецінює активи комерційних банків. Перешкодами для формування кредитного портфеля комерційних банків є неякісний моніторинг кредитів, недосконалі методи визначення кредитоспроможності позичальника тощо. Тому в нинішній ситуації вкрай актуальним є вдосконалення оцінки кредитоспроможності позичальників методом комплексного аналізу.

1.3. Методичні підходи оцінки якості кредитного портфеля банківської установи

Методика оцінки якості кредитного портфеля може відрізнятися від комерційного банку до комерційного банку та залежати від низки факторів,

таких як розмір банку, характер його діяльності та практики управління ризиками. Однак існують деякі загальні підходи та методи, які комерційні банки використовують для оцінки кредитної якості свого портфеля.

Чарльз Гудхарт і Сеговіано визначають три основні фази системи управління ризиками: аналіз ризиків (ідентифікація та оцінка ризиків); контроль ризиків (моніторинг кредитних ризиків); мінімізація ризику (пом'якшення ризику). Визначення «аналізу ризику» включає початкове визначення кредитного ризику, а також його подальшу оцінку. Фактично аналіз кредитного ризику полягає у визначенні параметрів, які підвищують або безпосередньо зменшують певний вид ризику при здійсненні окремих банківських операцій [28].

З цього випливає, що оцінка кредитного ризику є вимірюванням його рівня за допомогою якісних і кількісних методів. Інші вчені зазначають, що рівень кредитного банківського ризику є не що інше, як оцінка величини ризику, яка може бути виражена як максимальна сума, безпосередньо втрачена банком через різні фактори ризику протягом певного періоду часу.

Основна частина оцінки кредитного ризику базується на теорії ймовірності, яка є систематичним статистичним методом визначення ймовірності того, що подія може відбутися в майбутньому, виражена у відсотках. У методичному відношенні автори стверджують однотипність науково обґрунтованих методів оцінки кредитоспроможності позичальника та ризику повернення кредиту, а також прийняття рішень щодо можливості та умов кредитування; це може призвести до погіршення якості кредитного портфеля банку. Існує ряд спеціальних методів, за допомогою яких можна оцінити ризик кредитування фінансових установ. Найбільш поширеними є: статистичний метод, метод економічно-економічного аналізу, метод експертної оцінки, аналітичний метод, та спосіб використання аналогів.

Приклади використання статистичного методу на практиці включають оцінку галузевого ризику фінансових установ, оцінку клієнтських ризиків і розрахунок конкурентних ризиків. Цей метод дозволяє аналізувати та

оцінювати сценарії реалізації конкретних заходів фінансових установ. У банківському секторі показники середнього очікуваного значення та стандартного відхилення часто використовують як критерій якісної оцінки кредитного ризику фінансових установ. Метод аналізу витрат і доходів, який базується на тому, що для кожного конкретного виду діяльності фінансових установ, а також для їх елементів виникають витрати з різним рівнем ризику, тобто ступенем ризику різні види діяльності фінансової установи та ступінь ризику її окремих елементів витрат у межах виду діяльності фінансової установи є різними [50].

На основі експертних оцінок ефективно вирішуються такі важливі завдання аналізу ризиків: ідентифікація джерел і причин ризику, виявлення всіх можливих ризиків, визначення напрямів зниження ризику, створення сценаріїв виникнення ризиків, прогнозування конкурентів. дії тощо

До евристичних методів належать відомі методи міжнародної практики: методологія BERI та методологія Асоціації банків Швейцарії [19]. Вони мають глобальний характер і дозволяють визначити рівень ризику всієї економіки, а не окремої фінансової установи.

Аналітичний метод оцінки кредитного портфеля передбачає використання різноманітних кількісних моделей та аналітичних підходів для визначення ризиків, пов'язаних з кредитними активами. Невід'ємною частиною методу аналізу є розрахунок різних показників, які допомагають оцінити ризику та потенційні втрати кредитного портфеля. Ці показники можуть включати, наприклад:

- показники якості кредитного портфеля: показники, що характеризують рівень прострочених платежів, невиконання зобов'язань, рівень банкрутств і т.д.
- моделі кредитного ризику: розрахунок кредитного ризику може базуватися на використанні статистичних моделей, таких як скорингові моделі, логістична регресія, дерева рішень або штучні нейронні мережі.
- стрес-тестування: це аналіз впливу негативних сценаріїв на кредитний портфель. За допомогою стрес-тестування можна оцінити вплив на кредитний

портфель таких факторів, як економічна криза, зміна процентних ставок, зміна ринкової кон'юнктури тощо.

- аналіз концентрації ризиків: це оцінка розподілу кредитного портфеля за різними секторами, географічними регіонами, типами кредитів тощо. Аналіз концентрації ризиків дає змогу визначити ризики певних груп ризику та забезпечити управління портфелем.

- валютний та процентний ризик. Цей аналіз може включати розрахунок чистої валютної позиції та оцінку вразливості портфеля до змін обмінних курсів і процентних ставок [49].

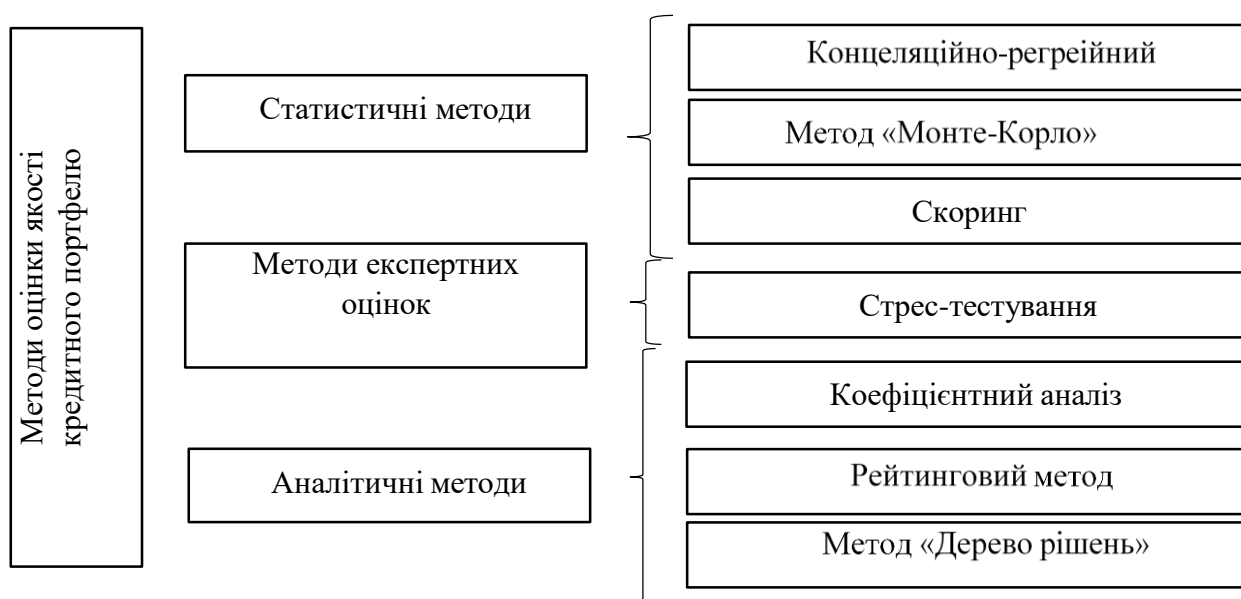

Рис. 1.3. Основні методи оцінки якості кредитного портфеля банківської установи

Джерело: [31]

Проаналізувавши різні підходи та дослідження вітчизняних та зарубіжних науковців, можна виділити, що найбільш поширені підходи до оцінки якості кредитного портфеля комерційного банку наведено на рис. 1.3.

Статистичні методи включають оцінку, кореляційний регресійний аналіз і метод Монте-Карло. Скоринг кредитного портфеля використовується банками для визначення ймовірності невиконання клієнтами кредитних зобов'язань. Для

цього банк використовує дані аналізу кредитного портфеля та інших джерел, такі як інформація про заявників на кредит, їх платіжну історію, вік, роботу та інші фактори.

Оцінку кредитного портфеля можна проводити за допомогою різних моделей, таких як логістична регресія, дерева рішень, нейронні мережі та інші. При скорингу кредитного портфеля кожен кредит клієнта отримує свій скоринговий бал, який відображає ризик неповернення. Чим вище оцінка, тим вищий ризик.

За допомогою скорингу кредитного портфеля банки можуть виявляти клієнтів із високим ризиком невиконання кредитних зобов'язань та приймати відповідні рішення. Наприклад, банк може відмовити у видачі кредиту, зменшити його обсяг або встановити більш високі відсотки для клієнтів з підвищеним ризиком.

Метод Монте-Карло є статистично-числовим методом і використовує випадкові числа для моделювання поведінки складних систем для оцінки ймовірностей подій. Цей метод заснований на ідеї проведення великої кількості випадкових експериментів для отримання наближених числових результатів. Для отримання статистично достовірних результатів проводять кілька повторів випадкових експериментів. Кожен експеримент може включати генерування нових випадкових чисел і моделювання системи [47].

На основі повторних експериментів розраховуються статистичні характеристики та оцінюються ймовірності певних подій. Це може включати середні значення, дисперсії, квантилі, довірчі інтервали тощо.

Кореляційно-регресійний аналіз є методом дослідження залежності між змінними. У контексті кредитного портфеля цей метод можна використовувати для оцінки зв'язку між факторами, що впливають на кредитний ризик, і кредитними показниками портфеля. Для проведення кореляційно-регресійного аналізу кредитного портфеля спочатку визначаються фактори, які можуть впливати на кредитний ризик, такі як вік клієнта, досвід роботи, дохід та інші. Потім проводиться аналіз залежності між цими факторами та кредитними

показниками портфеля, такими як: кількість погашених кредитів, кількість прострочених платежів та інші. За допомогою такого аналізу можна визначити, які фактори мають найбільший вплив на кредитний ризик і кредитні показники портфеля. За допомогою регресійного аналізу також можна прогнозувати кредитний ризик і кредитні показники портфеля на основі факторів впливу.

Метод аналізу включає стрес-тестування кредитного портфеля банку. Це процес аналізу впливу економічних і фінансових ризиків на якість кредитного портфеля банку. У рамках стрес-тесту банк проводить сценарний аналіз, щоб визначити, як різні фактори можуть вплинути на його кредитний портфель. Стрес-тести допомагають банку зрозуміти, наскільки його кредитний портфель може бути стійким до можливих економічних і фінансових ризиків, таких як зростання безробіття, падіння курсу валют, погіршення платоспроможності клієнтів та ін. Для проведення стрес-тестів банки використовують різні сценарії, які можуть бути простими, агресивними або дуже агресивними. Наприклад, банк може провести стрес-тест на основі зростання процентних ставок за кредитами, що може вплинути на виплати кредитів клієнтів. Він також може провести стрес-тест на основі зростання безробіття або зниження ринкової вартості нерухомості.

Результати стрес-тестування дозволяють банку виявити можливі слабкі місця в кредитному портфелі та вжити відповідних заходів для зниження ризику. За результатами стрес-тестів банк може розробити стратегії зниження ризиків, наприклад, збільшення резервів на можливі збитки, зниження концентрації ризику в окремих секторах економіки або збільшення капітальних ресурсів банку. При організації стрес-тестів можна виділити основні фази (рис. 1.4).

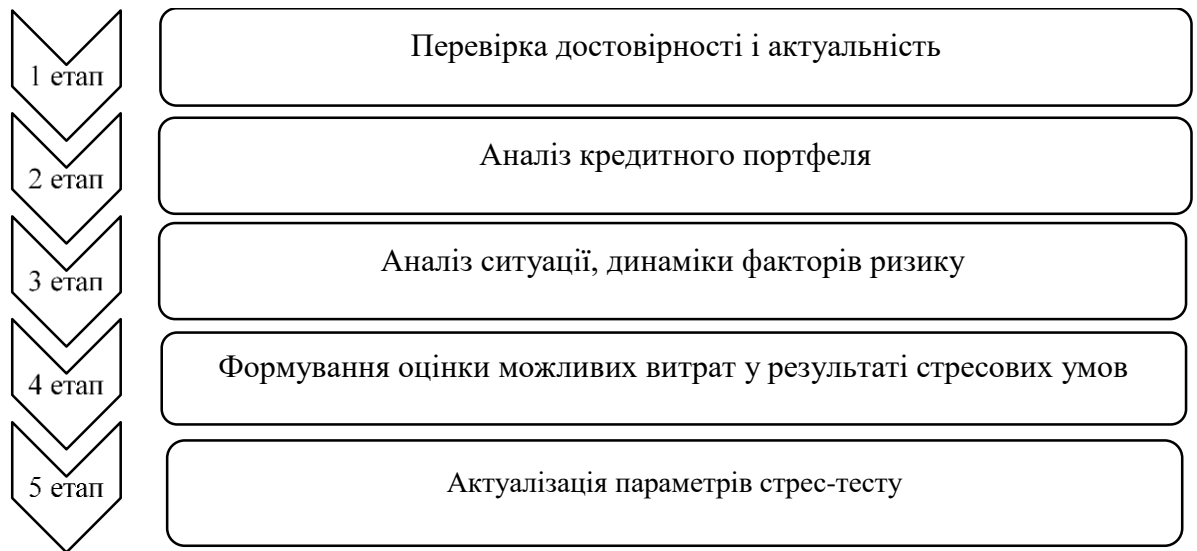

Рис. 1.4. Етапи проведення стрес-тестування банківської установи

Джерело: [21]

Експертні методи оцінювання включають такі методи, як аналіз співвідношення, рейтинговий метод і метод дерева рішень. Основна ідея коефіцієнтного аналізу полягає в тому, що фінансова інформація про кредитний портфель може бути зведена у вигляді різних числових показників (коефіцієнтів), які допомагають оцінити фінансовий стан і ризики портфеля. До основних показників, які використовуються при аналізі кредитного портфеля, відносяться: Коефіцієнт погашення кредиту (коефіцієнт погашення кредиту) - цей показник визначає відсоток кредитів, які були погашені вчасно або з незначною затримкою, по відношенню до загальної кількості виданих кредитів; Loan Default Ratio – цей коефіцієнт визначає відсоток кредитів, які не були погашені вчасно або з великою затримкою, по відношенню до загальної кількості виданих кредитів; Loan-to-assets ratio – цей коефіцієнт визначає відсоток кредитів, який відображає співвідношення між загальною сумою виданих кредитів та загальною вартістю активів банку; Коефіцієнт забезпечення кредиту – цей коефіцієнт визначає відсоток вартості виданих кредитів, які були забезпечені гарантіями, поруками чи іншими формами забезпечення.

Метод дерева рішень є одним із методів машинного навчання, який використовується для класифікації даних і прогнозування результатів. Цей метод можна використовувати для оцінки кредитного портфеля для прогнозування ризику дефолту та прийняття рішень про кредитування. Цей метод створює моделі для прогнозування ризику неповернення кредиту на основі статистичних характеристик кредитного портфеля. По-перше, дані кредитного портфеля поділяються на підмножини відповідно до певних характеристик, наприклад, кількість погашених позик, відсоток своєчасно погашених позик або наявність гарантійних внесків. Після розділення даних метод використовує різні статистичні алгоритми для визначення ваги кожної ознаки [24].

Рейтингові системи використовуються для визначення кредитного ризику окремих позичальників. За допомогою різних методів окремому позичальнику присвоюється рейтинг, який надає інформацію про його кредитоспроможність. У той же час загальний ризик окремих клієнтів визначає відповідні вимоги до капіталу.

Метою цих моделей є оцінка параметрів ризику (ймовірність дефолту позичальника, втрати в разі дефолту, ризику в разі дефолту), які залежать від кількісних і якісних пояснювальних змінних.

У банківській практиці внутрішні рейтингові моделі банку використовуються як шляхом включення клієнта в рейтинг класу, так і шляхом встановлення ціни кредиту для більш об'єктивного схвалення кредиту. Параметри відповідної ціни кредиту на основі кредитного ризику визначаються витратами на ризик (які розраховуються на основі кредитоспроможності та кредитного страхування), витратами на рефінансування, операційними витратами та вимогами до оцінки власних витрат банку. коштів, які є з точки зору правил достатності капіталу для конкретної кредитної операції. Використання внутрішніх рейтингових моделей для управління кредитним ризиком у комерційних банках стало можливим завдяки Базелю II. Метою Базеля II є підвищення стабільності та надійності банківської системи,

забезпечення достатнього капіталу для хеджування ризиків і підвищення прозорості та довіри до банківських установ. Впровадження Базеля II було звичайною практикою в багатьох країнах, але його замінили новіші стандарти Базель III у 2010 році [38].

Базель III — це набір міжнародних банківських стандартів, прийнятих Банком міжнародних розрахунків (BIS) для підвищення стабільності банківської системи та зниження ризиків. Оцінка якості кредитного портфеля за Базель III включає ряд ключових показників і вимог. Основні компоненти оцінки якості кредитного портфеля Базель III включають:

- капітальні інвестиції: Базель III встановлює вимоги до мінімального капіталу, який повинен мати банк, щоб покрити ризики свого кредитного портфеля. Це включає підвищення вимог до якості капіталу (Tier 1) і загального капіталу.

- кредитний ризик: Базель III пропонує більш детальний підхід до оцінки кредитного ризику. Банки повинні оцінювати кредитний ризик свого кредитного портфеля за допомогою різних методів, таких як статистичні моделі, рейтингові системи, скорингові моделі тощо. Основна мета визначення ймовірності непогашення кредитів і створення достатніх резервів.

- ліквідність: Базель III вводить вимоги до ліквідності банків. Банки повинні мати достатньо ліквідних активів для забезпечення платоспроможності в стресових ситуаціях. Вимоги до ліквідності включають такі показники ліквідності, як резерв ліквідності, показники концентрації ризику, стрес-тести та інші.

- операційний ризик: Базель III також враховує оцінку операційного ризику. Банки повинні оцінювати та управляти операційними ризиками, пов'язаними з їхньою діяльністю, включаючи ризики безгосподарності, шахрайства, ризики технологічних збоїв та інші.

Оцінка якості кредитного портфеля відповідно до Базеля III допомагає банкам визначити ризики, пов'язані з їхнім кредитним портфелем, і вжити відповідних заходів для управління цими ризиками. Конкретні вимоги та

методи оцінки можуть відрізнятися залежно від правил і положень кожного банку.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ЯКОСТІ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ БАНКУ НА ПРИКЛАДІ АТ «АКЦЕНТ-БАНК»

2.1. Аналіз фінансових результатів діяльності банку АТ «Акцент-Банк»

Основним джерелом даних для фінансового аналізу банку є його баланс, у якому відображається вся інформація про наявність коштів та нерухомого майна банку; обсяг і структуру зобов'язань контрагентів перед банком та зобов'язань банку перед контрагентами.

Активи балансу розглядаються як з точки зору складу та розподілу коштів відповідно до цілей їх інвестування в активи банку, так і з точки зору витрат, що виникають у зв'язку з фінансовою операцією, що здійснюється банком. Ці напрями дослідження дозволяють оцінити ліквідність і прибутковість банку. При аналізі слід зазначити, що загальні активи банку визначаються різницею між сумою залишків усіх класів активів і сумою всіх резервів на можливі втрати за кредитами та інвестиціями. та інші види.

Для аналізу діяльності АТ «Акцент-Банк» ми використовуємо дані фінансової звітності за 2021-2023 роки [41].

Динаміка основних балансових показників АТ «Акцент-Банк» наведена в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Динаміка ключових балансових показників банку за 2021-2023 рр.

Показник	Роки			Абсолютне відхилення,	
	2021	2022	2023	2022 / 2021	
				2023 / 2022	
Активи, млн. грн.	14377,91	17786,73	25060,08	3408,82	7273,35
Кошти клієнтів, млн. грн.	11524,1	14572,42	20263,72	3048,32	5691,3
Зобов'язання, млн. грн.	12179,34	15368,27	22148,88	3188,93	6780,61
Капітал банку, млн. грн.	2198,57	2418,46	2911,2	219,89	492,74

Джерело: [41]

Основними показниками, що характеризують фінансовий стан банку, є активи, капітал і зобов'язання банку. Спостерігаємо динамічне зростання як активів, так і пасивів банку. У 2023 році активи банку продовжили значне зростання, досягнувши 25060,08 млн. грн, тобто на 7273,35 млн. грн. більше, ніж в 2022 році.

За досліджуваний період спостерігається позитивна тенденція щодо скорочення накопиченого дефіциту, що свідчить про успішну роботу банку у вирішенні внутрішніх проблем. Кумулятивний дефіцит розуміється як використана неповноцінна складова активованого тривимірного періоду, що призводить до збільшення дефіциту ресурсів і постійного виснаження резервів.

На рис. 2.1 наведено динаміку активів АТ «Акцент-Банк» протягом 2021-2023 рр.

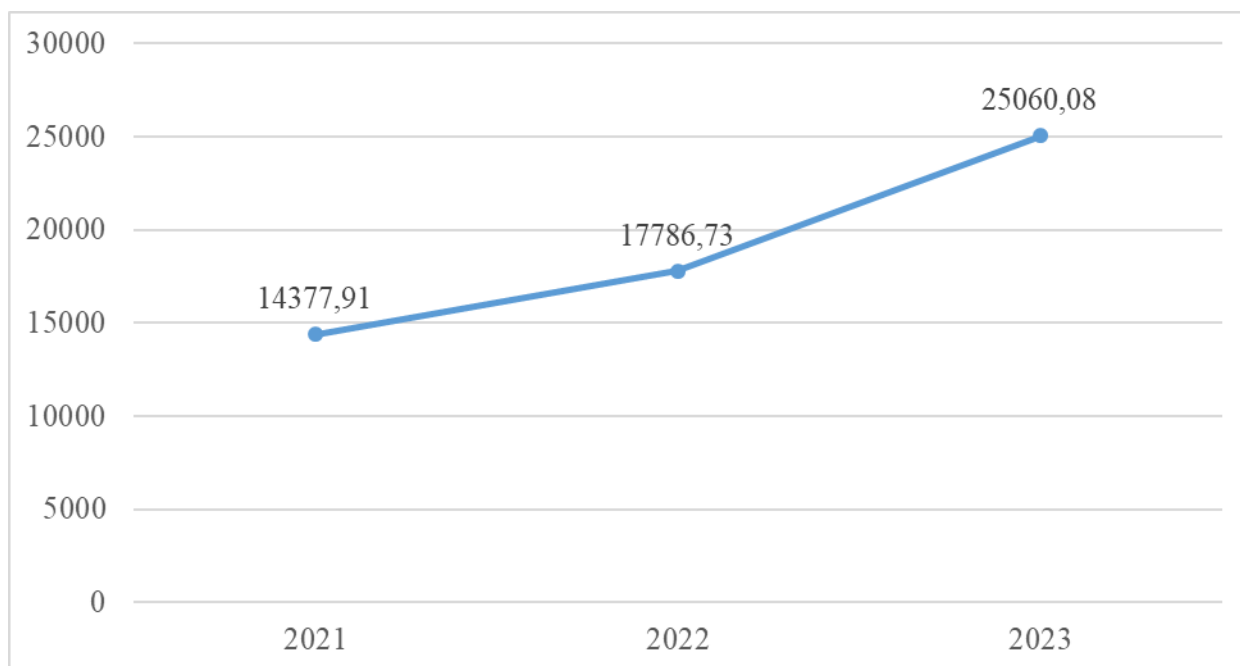

Рис. 2.1. Динаміка активів АТ «Акцент-Банк» протягом 2021-2023 рр., млн. грн.

Джерело: [41]

На рис. 2.1 показано зростання активів банків, що зумовлено збільшенням обов'язкових резервів, коштів у кредитних організаціях, чистих інвестицій у цінні папери та інші активи.

Три показники показали негативну динаміку: кредити юридичним особам знизилися на 21,3 %, кредити фізичним особам – на 3,2%. За 2021-2023 роки обсяг кредитів юридичним особам зменшився на 147,88 млн грн, фізичним особам – на 267,7 млн грн. Обсяг готівки в сховищі постійно збільшується, що є хорошою тенденцією, оскільки це високоліквідні активи банку, які дозволяють вільно проводити операції.

У 2023 році всі показники демонструють позитивну тенденцію до зростання, що формує імідж банку як надійної та прибуткової структури.

При аналізі зобов'язань АТ «Акцент-Банк» можна спостерігати про зростання протягом досліджуваного періоду (рис. 2.2).

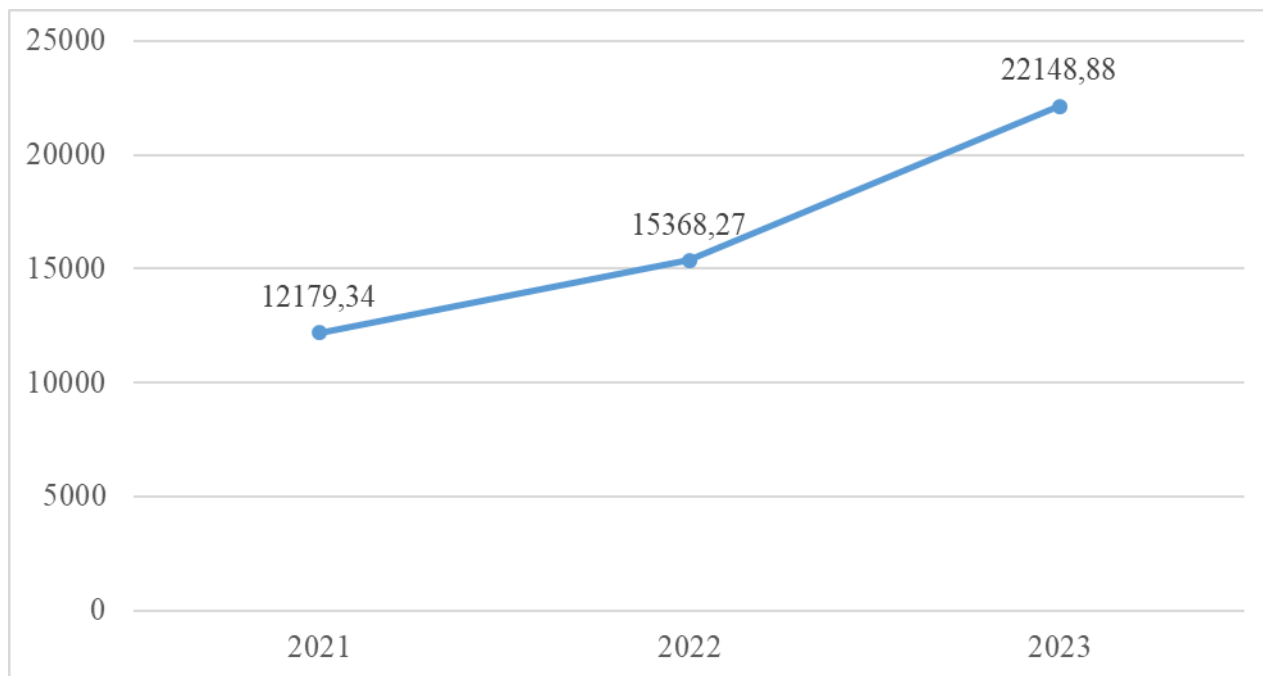

Рис. 2.2. Динаміка зобов'язань АТ «Акцент-Банк» протягом 2021-2023 рр., млн. грн.

Джерело: [41]

У 2022 році спостерігається зростання зобов'язань на 3188,93 млн грн з подальшим зростанням у 2023 році на 6780,61 млн грн. Проте зростання у 2023 році відбувається активніше, ніж у 2022 році, що є наслідком вираженої депозитної політики банку.

Коштів клієнтів у 2022 році становила 14572,42 млн грн, що на 26,5 % більше, ніж у 2021 році, а у 2023 році – на 5691,3 млн грн. Кошти клієнтів, як правило, постійно зростають навіть під час війни. Завдяки підвищенню довіри до АТ «Акцент-Банк», привабливості депозитних продуктів і програм лояльності кошти юридичних і фізичних осіб у 2023 році зросли і досягли рекордних 20263,72 млн. грн.

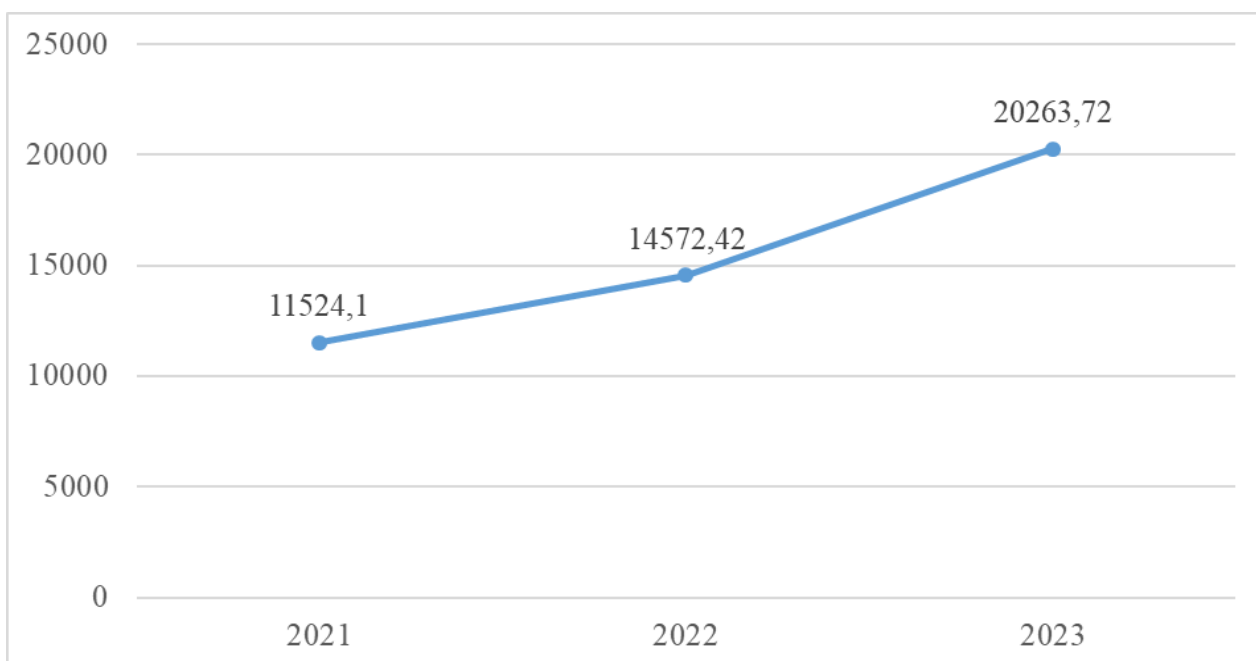
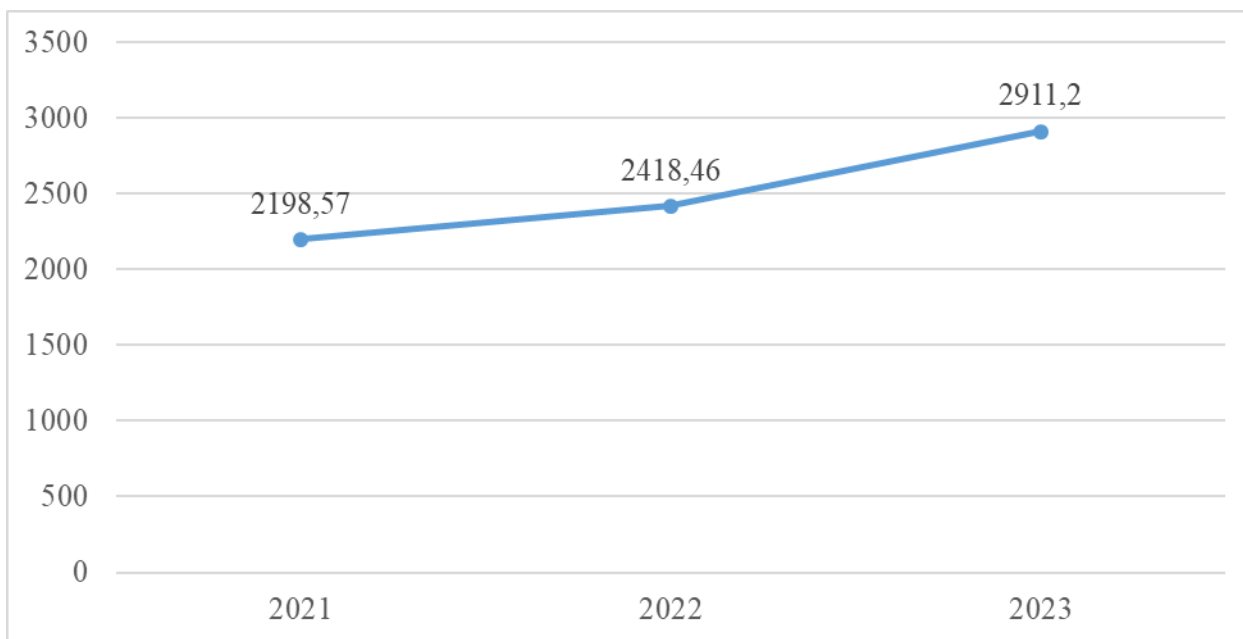

Рис. 2.3. Динаміка коштів клієнтів у структурі пасиву банку АТ «Акцент-Банк» протягом 2021-2023 рр., млн. грн.

Джерело: [41]

Збільшення капіталу банку в 2022 р. порівняно з 2021 р. становило 219,89 млн грн або на 26,2%. Це пов'язано з тим, що відбулося збільшення від переоцінки основних засобів, збільшення нерозподіленого прибутку минулих років тощо (рис. 2.4). У 2023 році можна спостерігати чергове збільшення капіталу на 492,74 млн грн. до 2911,2 млн. грн.

Значне збільшення капіталу за рахунок капіталізації прибутку за останні роки дозволяє банку бути готовим до будь-якої стресової ситуації.

**Рис.2.4. Динаміка капіталу АТ «Акцент-Банк» протягом 2021-2023 рр.,
млн. грн.**

Джерело: [41]

Рентабельність активів (ROA) – фінансовий показник, що характеризує ефективність використання всіх активів компанії. Рентабельність активів розраховується як частка розподілу чистого прибутку або прибутку від звичайної діяльності до сплати податків і середньорічної вартості активів. Тобто показує, скільки прибутку припадає на 1 грн. фінансових активів

Рентабельність власного капіталу (ROE) – фінансовий коефіцієнт, що характеризує ефективність використання власного капіталу. Він показує прибутковість (повернення) вашого інвестованого капіталу. Максимізація цього співвідношення є важливим завданням управління. Рентабельність власного капіталу розраховується як відношення вашого чистого прибутку до середньорічної вартості власного капіталу.

Динаміка основних показників прибутковості АТ «Акцент-Банк» розраховано в табл. 2.2.

**Основні показники прибутковості банку АТ «Акцент-Банк»
протягом 2021-2023 рр.**

Показник	Роки			Абсолютне відхилення	
	2021	2022	2023	2022 /	2023 /
				2021	2022
Чистий процентний дохід, млн. грн.	2458,82	2686,43	2705,53	227,61	19,10
Чистий прибуток, млн. грн.	800,01	202,64	480,88	-597,37	278,24
Рентабельність активів, %	6,78	1,26	2,24	-5,52	0,98
Рентабельність власного капіталу, %	46,60	8,78	18,05	-37,83	9,27
Чиста процентна маржа, %	20,83	16,70	12,63	-4,13	-4,08
Чистий спред, %	29,16	57,57	41,27	28,41	-16,30

Джерело: [41]

З табл. 2.2 видно, що чистий процентний дохід у 2022 році склав 2686,43 млн грн., що на 227,61 більше, ніж у 2021 році. У 2023 році банк підвищив прибутковість своєї діяльності та забезпечив досягнення наступних показників.

Збільшення кількості активних клієнтів та збільшення обсягу транзакцій як у відділеннях, так і в онлайн-каналах дозволили досягти зростання чистого комісійного доходу.

Динаміку чистого процентного доходу наведемо на рис. 2.5, де спостерігається тенденція зростання чистого процентного доходу за рахунок збільшення середньої прибутковості банківських продуктів та послуг.

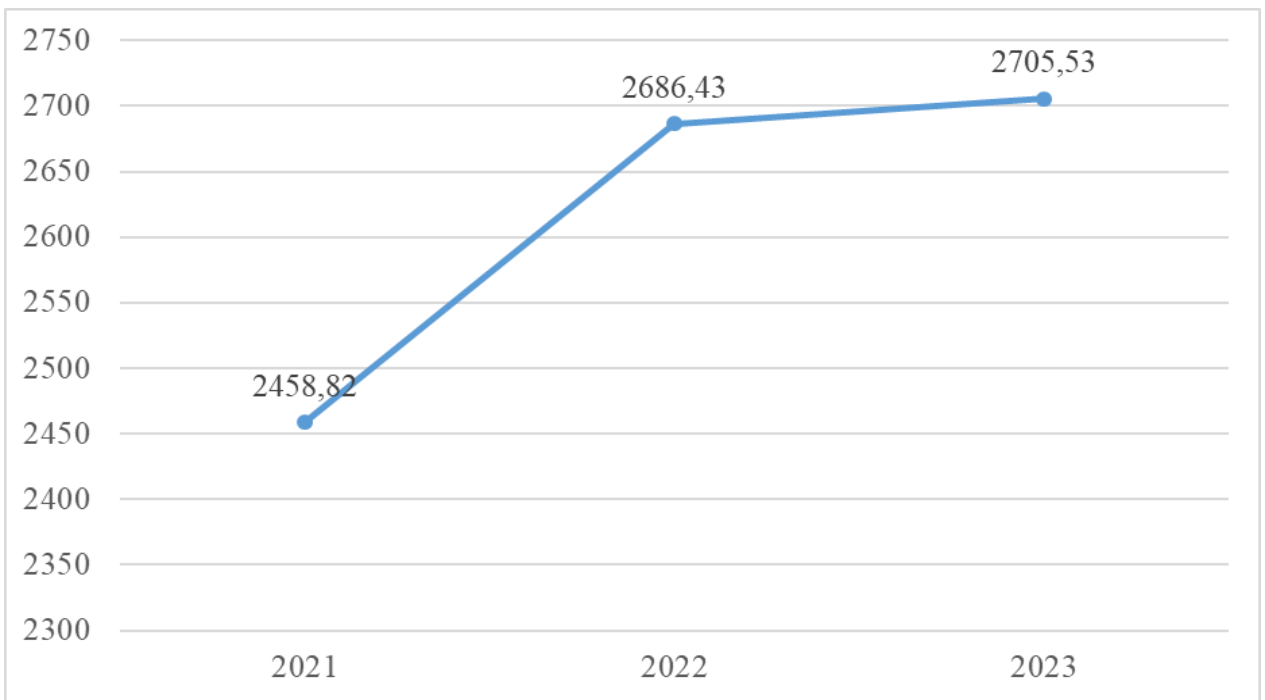

Рис. 2.5. Динаміка чистих процентних доходів АТ «Акцент-Банк» протягом 2021-2023 рр., млн. грн.

Джерело: [41]

На кінець 2023 року вплив змін процентної ставки на чистий процентний дохід банку на річному горизонті становить 19,10 млн грн.

Динаміку чистого прибутку банку наведемо на рис. 2.6.

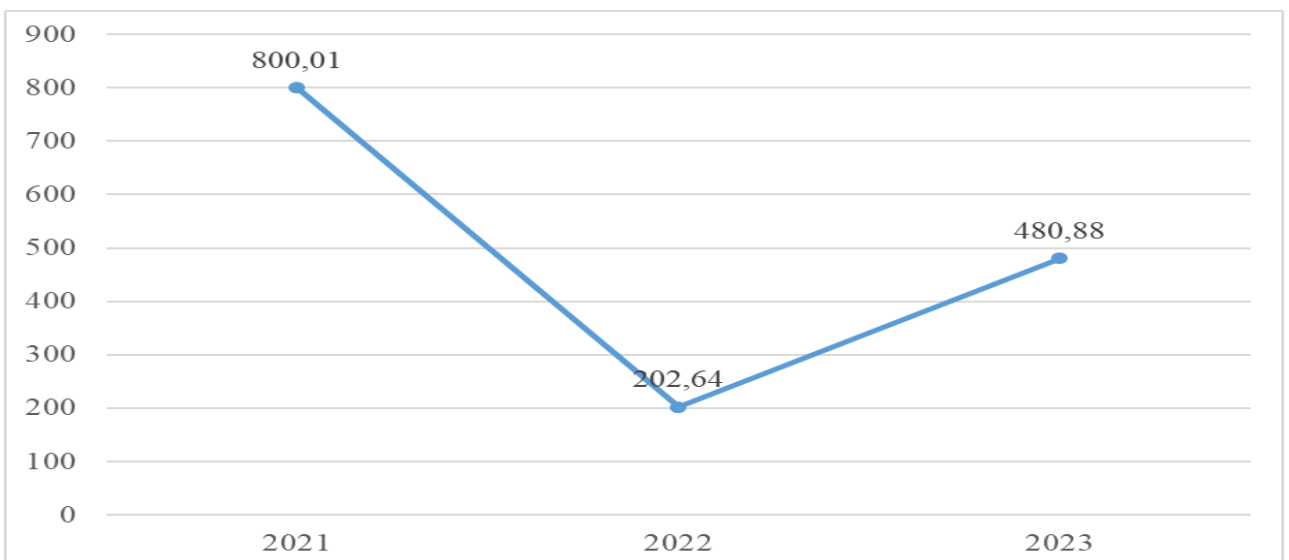

Рис. 2.6. Динаміка чистого прибутку АТ «Акцент-Банк» протягом 2021-2023 рр., млн. грн.

Джерело: [41]

На рис. 2.6. спостерігається тенденція до коливання чистого прибутку протягом 2021-2023 рр. Відбулося зменшення динаміки чистого прибутку у 2022 році порівняно з 2021 роком на 597,37 млн грн., а у 2023 році цей показник збільшився на 278,24 млн грн. порівняно з 2022 роком. Основною причиною зниження чистого прибутку є різке зростання витрат на формування резерву під знецінення кредитного портфеля на фоні економічної кризи спричиненої війною.

Зниження чистого прибутку сприяло поступовому зниженню рентабельності власних коштів. Рентабельність власного капіталу знизилася на 37,83% у 2022 році порівняно з 2021 роком. Проте, у 2023 році показник збільшився на 9,27 % порівняно з 2022 роком.

Рентабельність активів знизилася на 4,53% за досліджуваний період. На падіння рентабельності істотно вплинули витрати на створення резервів внаслідок погіршення макроекономічного середовища, спричиненого війною. Водночас банк продовжував покращувати якість свого кредитного портфеля та продовжував зважену політику управління кредитними ризиками.

У 2021-2023 роках чиста процентна маржа майже зменшилася на 8,21 %. Чистий спред, який становив збільшився на 12,11 % у 2023 році, демонструє збільшення рівня доходу від процентних операцій і характеризує різницю між ціною за придбання ресурсів і ціною за їх розміщення в активах (переважно в кредитному портфелі).

2.2. Аналіз структури кредитного портфеля АТ «Акцент-Банк»

Ефективність управління кредитним портфелем банку визначається загальною ефективністю кредитної діяльності, що відповідає ключовим аспектам поточної кредитної політики. Оскільки кредитні операції є одним із основних видів діяльності банківської установи, вони одночасно пов'язані з отриманням більшої частини прибутку банку та більшою толерантністю банку

до ризику. Тому для збереження стабільності банківської діяльності, потенційного збільшення обсягів кредитування та уникнення можливих проблем розвитку важливо провести аналітичне дослідження стану та структури кредитного портфеля, який, власне, є показник ефективності формування та реалізації кредитної політики.

Оцінюючи структуру кредитного портфеля АТ «Акцент-Банк» за основними групами позичальників у 2021-2023 роках (рис. 2.7), відзначимо, що кредитна діяльність банку протягом усього періоду значною мірою зосереджена на кредитуванні фізичних осіб. Частка кредитів фізичним особам у 2021 році становила 92,3%, у 2022 році – 90,0%, а у 2023 році – 90,01%.

Переважання кредитів фізичним особам у загальному кредитному портфелі АТ «Акцент-Банк» може свідчити про те, що банківська установа активно розвиває роздрібний банкінг та фокусується на кредитуванні населення. Загалом, кредитування фізичних осіб є більш стабільним і менш ризикованим, ніж кредитування бізнесу. Крім того, позики фізичним особам можуть мати вищу ліквідність, оскільки фізичні особи, як правило, мають стабільний дохід і можуть бути більш надійними клієнтами, ніж підприємства.

Аналіз динаміки та структури кредитного портфеля АТ «Акцент-Банк» за період 2021-2023 років у розрізі основних груп клієнтів, здійснений у табл. 2.3.

**Аналіз динаміки та структури кредитного портфеля АТ «Акцент-Банк» в
2021-2023 роках**

Показник	Роки			Абсолютне відхилення, (+,-)		Темп росту, %	
	2021	2022	2023	2022/ 2021	2023/ 2022	2022/ 2021	2023/ 2022
Усього кредитів, млн грн	8983,16	5516,41	8567,59	-3466,75	3051,18	-38,6	55,3
Питома вага, %	100	100	100	-	-	-	-
Кредити юридичним особам, млн грн	693,61	550,83	545,73	-142,78	-5,1	-20,6	-0,9
Питома вага, %	7,7	10,0	6,4	2,3	-3,6	29,4	-36,2
Кредити фізичним особам, млн грн	8289,56	4965,58	8021,86	-3323,98	3056,28	-40,1	61,5
Питома вага, %	92,3	90,0	93,6	-2,3	3,6	-2,5	4,0

Джерело: [41]

Дані табл. 2.3 свідчать про зменшення загального обсягу кредитування у 2022 році порівняно з 2021 роком на 3466,75 млн. грн. або на 38,6%. Однак обсяг кредиту вже у 2023 році суттєво збільшився 3051,18 млн. грн. або на 55,3 %.

Головну причину цих змін ми бачимо у військових діях на території України та, як наслідок, зниженні попиту на кредити. Це підтверджується даними рис. 2.7, де за результатами 2022 року спостерігається значне зменшення обсягів кредитів, особливо фізичним особам, до 4965,58 млн грн порівняно з 2021 роком та активізацією кредитування в 2023 році. Загалом 2022 рік ознаменувався падінням споживчого попиту, падінням ділової активності та падінням доходів населення в цілому. Як наслідок, темпи погашення кредитів також почали знижуватися, що призвело до скорочення обсягів кредитів фізичним особам за рахунок підвищення кредитного ризику та підтримки фінансової стійкості банку.

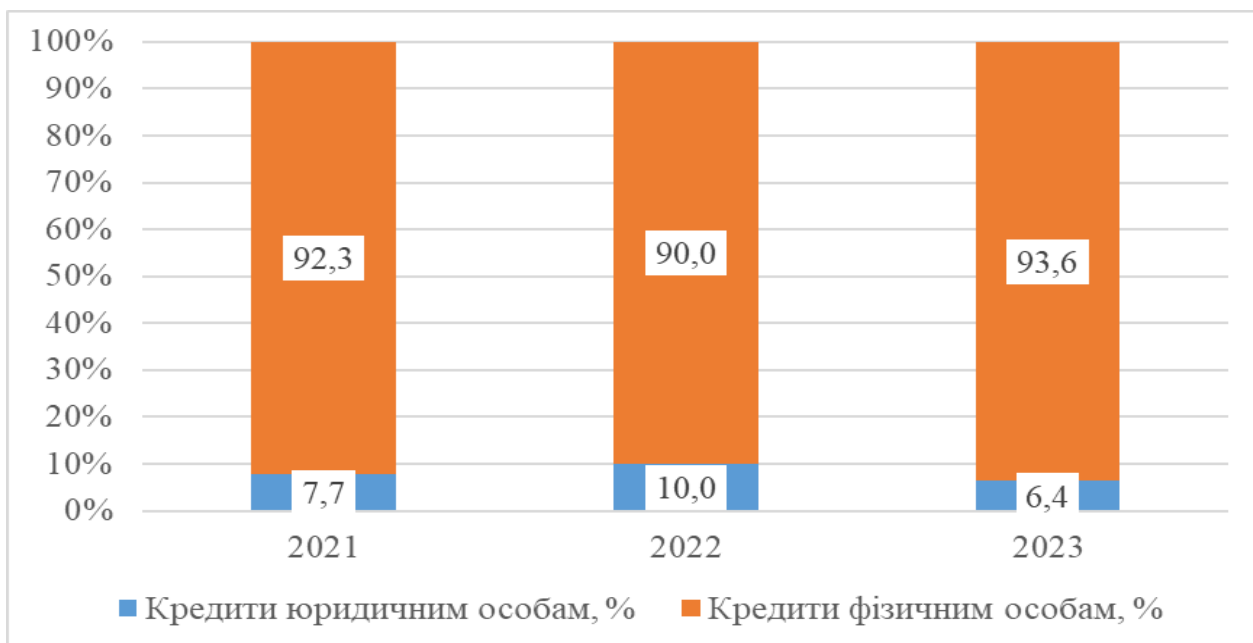

Рис. 2.7. Структура кредитного портфеля АТ «Акцент-Банк» протягом 2022-2023 рр., %

Джерело: [41]

Що стосується кредитів юридичним особам, то їх обсяг зменшився у 2022 році на 142,78 млн. грн. в порівнянні з 2021 роком, і зменшився на 5,1 млн. грн. у 2023 році.

Якщо розглянути динаміку та структуру кредитного портфеля фізичних осіб АТ «Акцент-Банк» за період 2021-2023 років за складовими (табл. 2.4), то можна відзначити явне домінування кредитних карток протягом усього періоду. Кредитні картки, які пропонують клієнтам можливість отримати гроші в банківській установі під певний відсоток на певний термін, зручні для тих, кому потрібні швидкі фінансові ресурси на певний термін. Загалом це кредити, якими клієнти можуть оплачувати товари та послуги в різних магазинах та інтернет-магазинах, а також знімати готівку в банкоматах.

**Аналіз динаміки та структури кредитного портфеля фізичних осіб АТ
«Акцент-Банк» в 2021-2023 роках**

Показник	Роки			Абсолютне відхилення, (+,-)		Темп росту, %	
	2021	2022	2023	2022/ 2021	2023/ 2022	2022/ 2021	2023/ 2022
Усього кредити фізичним особам, млн грн	8289,56	4965,58	8021,86	-3323,98	3056,28	59,9	61,5
Питома вага, %	100	100	100	-	-	-	0,0
Кредитні картки, млн грн	4509,9	3104,16	4980,9	-1405,74	1876,74	68,8	60,5
Питома вага, %	54,4	62,5	62,1	8,1	-0,4	114,9	-0,7
Споживчі кредити, млн грн	2645,3	1063,76	2184,08	-1581,54	1120,32	40,2	105,3
Питома вага, %	31,9	21,4	27,2	-10,5	5,8	67,1	27,1
Автокредитування, млн грн	203,24	129,45	242,0	-73,79	112,55	63,7	86,9
Питома вага, %	2,5	2,6	3,0	0,2	0,4	106,3	15,6
Фінансовий лізинг, млн. грн	433,45	266,94	155,94	-166,51	-111	61,6	-41,6
Питома вага, %	5,2	5,4	1,9	0,2	-3,4	102,8	-63,9
Іпотечне кредитування, млн грн	10,67	5,52	3,53	5,52	-1,99	-48,3	-36,1
Питома вага, %	0,1	0,1	0,04	0,1	-0,1	-14,5	-60,0
Інші кредити, млн грн	487,01	395,75	455,4	385,08	59,65	3709,0	15,1
Питома вага, %	5,9	8,0	5,7	7,8	-2,3	6191,8	-28,8

Джерело: [41]

Зростання кредитних ресурсів серед кредитних карток у кредитному портфелі банку може бути обумовлено більшим попитом клієнтів на кредитну лінію, зручністю використання кредитних карток для покупок і розрахунків і в цілому стратегією банку щодо реклами та залучення клієнтів.

Оцінюючи тенденції змін кредитного портфеля фізичних осіб АТ «Акцент-Банк», варто відзначити тенденцію до зменшення важливих структурних елементів за підсумками 2023 року –споживчих кредитів, фінансового лізингу та іпотеки.

Зокрема, обсяг кредитування за кредитними картками АТ «Акцент-Банк» у 2023 році збільшився до 4980,9 млн грн порівняно з 4 509,9 млн грн в 2021 році. Частка за досліджуваний період збільшилася з 54,4 % у 2021 році до 62,1 % у 2023 році.

Другим за значимістю фактором у структурі кредитного портфеля фізичних осіб АТ «Акцент-Банк» у 2021-2023 роках є споживче кредитування, на яке припадає від 31,9 % (2021 рік) до 27,2% (2023 рік) кредитів фізичним особам. Проте, оцінюючи загальні обсяги та динаміку їх зміни, ми спостерігаємо різке зменшення за даними 2022 року на 1581,54 млн. грн. та збільшення на 1120,32 млн. у 2023 році.

Кредити, надані приватним клієнтам АТ «Акцент-Банк» на придбання автомобіля у 2021-2023 роках, не перевищили частки 3,0% від загальної суми кредитів фізичним особам, при цьому спостерігається збільшення цього виду кредитів з 203,24 млн грн (2021 рік) до 242,0 млн грн у 2023 році.

Іпотечне кредитування в загальному кредитному портфелі фізичних осіб АТ «Акцент-Банк» є найнижчим за весь період як за обсягом, так і за питомою вагою. Крім того, на початок досліджуваного періоду він становив 10,67 млн грн (0,1%), а в 2023 році – 3,53 млн. грн. (0,04%).

Загальні показники інших банківських кредитів фізичним особам зменшилися за 2021-2023 роки з 487,01 млн грн у 2021 році до 455,4 млн грн у 2023 році, зменшивши їх питому вагу на кінець досліджуваного періоду з 5,9 % до 5,7%.

Далі пропонується проаналізувати кредити АТ «Акцент-Банк» у період 2021-2023 років за якістю (табл. 2.5). Кредитна якість визначається ступенем ризику неповернення кредитів і може впливати на фінансову стійкість банківської установи.

**Аналіз динаміки та структури кредитів АТ «Акцент-Банк» за кредитною
якістю в 2021-2023 роках**

Показник	Роки			Абсолютне відхилення, (+,-)		Темп росту, %	
	2021	2022	2023	2022/ 2021	2023/ 2022	2022/ 2021	2023/ 2022
Усього кредити, млн грн	9326,4	8414,69	10395,56	-911,71	1980,87	90,2	23,5
Питома вага, %	100	100	100	-	-	-	-
Не прострочені, млн грн	7878,94	4308,08	8062,9	-3570,86	3754,82	54,7	87,2
Питома вага, %	84,5	51,2	77,6	-33,3	26,4	60,6	51,5
Прострочені менше ніж 30 днів, млн грн	98,91	64,27	59,38	-34,64	-4,89	65,0	-7,6
Питома вага, %	1,1	0,8	0,6	-0,3	-0,2	71,7	-24,8
Прострочені від 30 до 89 днів, млн грн	205,98	260,81	178,73	54,83	-82,08	126,6	-31,5
Питома вага, %	2,2	3,1	1,7	0,9	-1,4	140,3	-44,5
Прострочені від 90 до 179 днів, млн грн	222,44	1425,14	157,59	1202,7	-1267,55	640,7	-88,9
Питома вага, %	2,4	16,9	1,5	14,6	-15,4	708,8	-91,1
Прострочені від 180 до 360 днів	433,32	1380,22	248,25	946,9	-1131,97	318,5	-82,0
Питома вага, %	4,7	16,4	2,4	11,8	-14,0	352,7	-85,4
Прострочені більше ніж 360 днів, млн грн	486,82	976,16	1688,73	489,34	712,57	200,5	73,0
Питома вага, %	5,2	11,2	16,2	6,0	5,0	215,3	44,5

Джерело: [41]

Аналіз даних табл. 2.5 свідчать, що у період 2021-2023 років більшість кредитів АТ «Акцент-Банк» погашаються вчасно, але динаміка показників непрострочених кредитів на кінець періоду оцінюється негативно. Незважаючи на погіршення відповідних показників у 2022 році та досягнення рівня 4308,08 млн грн (51,2%) порівняно з попередніми показниками (7878,94 млн грн (84,5%)), їх сума збільшилася в 2023 році майже вдвічі та склала – 8062,9 млн грн (77,6%). Непрострочені кредити можна вважати якісним і надійним ресурсом банку, оскільки вони приносять стабільний дохід і не вимагають додаткових витрат на компенсацію втрат, пов'язаних з неповерненням кредитів.

Загалом, незважаючи на зменшення обсягу простроченої заборгованості АТ «Акцент-Банк» менше 30 днів, на кінець 2023 року залишок простроченої

заборгованості зменшився з 98,91 млн грн в 2021 році до 59,38 млн грн в 2023 році. Позитивною є тенденція щодо зменшення прострочених кредитів строком від 90 днів і більше, що зменшило їх частку в загальній структурі до 20,2 %, з яких питома вага кредитів строком від 90 до 179 днів становить 1,5 %, від 180 до 360 днів – 2,4 %, понад 360 днів – 16,2%,

Отже, можна зробити висновок, що АТ «Акцент-Банк» в 2023 році значно покращив якість і структура свого кредитного портфеля порівняно з 2022 роком, коли почалася повномасштабна війна.

2.3. Аналіз ризику кредитного портфелю та виконання нормативів АТ «Акцент-Банк»

Основними параметрами кредитного портфеля банку є ризик і прибутковість, а співвідношенням цих факторів визначається ефективність кредитної стратегії та загальної кредитної діяльності банківської установи. Основною метою процесу управління кредитним портфелем банку є забезпечення максимальної прибутковості при прийнятному рівні ризику.

Тому для оцінки ефективності управління кредитним портфелем АТ «Акцент-Банк» у 2021-2023 роках розрахуємо та відслідкуємо динаміку нормативів кредитного ризику та відносних коефіцієнтів, що вказують на економічну ефективність кредитних операцій [41].

Норматив максимального кредитного ризику на одного контрагента (Н7) за аналізований період 2021-2023 років знаходився в межах 15% з незначним зниженням у 2021 році до 14,20%. Цей показник показує максимальну суму, яку банк може позичити клієнту, щоб знизити ризик неповернення. Нормативне значення – не більше 25%. Це означає, що АТ «Акцент-Банк» у 2021-2023 роках виконував відповідний норматив та не перевищував рівень нормативу.

Норматив великих кредитних ризиків (Н8), величина якого не повинна перевищувати 8 розмірів регулятивного капіталу, вказує на частку великих

кредитних ризиків у загальній сумі банківських кредитів. Великі кредитні ризики — це кредити, які складають значну частину портфеля банківської установи і важко повернути у разі неплатоспроможності клієнта.

У 2021-2023 роках спостерігається тенденція до зростання цього коефіцієнта з 23,48% до 38,67 %, що може свідчити про ризики, пов'язані з платоспроможністю клієнта та ускладненням процесів управління ризиками.

Рівень концентрації кредитних ризиків на одного інсайдера (Н9) вказує на частку кредитів, виданих інсайдеру (особі, яка володіє інформацією про внутрішні процеси банку та може впливати на прийняття рішень) у загальному обсязі кредитного портфеля (нормативне значення не повинно перевищувати 5%). Відповідний показник для АТ «Акцент-Банк» у 2021-2023 роках не перевищував нормативу та становив від 0,31% у 2021 році до 0,27% у 2023 році, що свідчить про ефективність системи контролю ризиків у банку [41].

Таким чином, якісний ріст, а не просте бажання збільшити обсяг кредитного портфеля, є ключовим фактором довгострокового та стійкого успіху. Тому ми вважаємо, що обов'язком кожного банківського працівника АТ «Акцент-Банк», який бере участь у процесі кредитування, є забезпечення діяльності в рамках кредитної політики, з постійним прагненням до загального підвищення кредитної культури банку. Усі кредитні заявки АТ «Акцент-Банк» в умовах значної нестабільності фінансового середовища та військово-політичних потрясінь в державі необхідно розглядати в наступній послідовності: якість, прибутковість, зростання кредитного портфеля банку.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ

3.1. Мінімізація кредитного ризику та підвищення якості кредитного портфелю

До процесу кредитування в умовах економічної нестабільності ринкова ситуація пред'являє підвищені вимоги у зв'язку з погіршенням економічного становища поточних і потенційних позичальників. У сучасних умовах розробка та впровадження ефективних систем управління кредитними ризиками стає пріоритетним напрямком діяльності банків. Зазвичай кредитний ризик визначається як ризик того, що боржник не зможе повернути кошти згідно з умовами кредитного договору. Існують різні підходи до визначення сутності кредитного ризику.

Деякі автори включають в термін «кредитний ризик» ризик того, що позичальник не виплатить кредитору основну суму боргу та відсотки. Інші концепції кредитного ризику пов'язані з необхідністю отримання банком певного прибутку, тобто кредитний ризик – це ймовірне зменшення прибутку банку, зокрема зменшення або втрата частини власного капіталу через неспроможність позичальника погасити та обслуговування суми заборгованості. Можна зробити висновок, що такий ризик є негативним явищем для банків, оскільки наслідки кредитування мають приносити банку прибуток, а не збиток. При цьому результат кредитного договору може бути позитивним, навіть якщо існує певний ризик протягом усього терміну дії договору [31].

Методи управління кредитним ризиком – це прийоми та операції, які дають змогу впливати на кредитний ризик. Метою цього впливу є зменшення впливу ризиків і згладжування коливань величини прибутку підприємства, оскільки прибуток піддається зазначеному ризику. Процедури управління кредитним ризиком слід відрізняти від методів управління кредитним ризиком.

Перший – це алгоритм дій банку, який у разі виникнення ризику спрямований на прийняття рішень щодо його усунення, рішень щодо застосування різних методів управління кредитним ризиком, а також моніторинг розміру прийнятого кредитного ризику.

Інструменти мінімізації кредитного ризику поділяються на три групи [9]:

- внутрішньобанківські (інструменти розробляє та використовує сама банківська установа);
- міжбанківські (інструменти розробляються групою банків для зниження ризику спільними зусиллями);
- державні (інструменти управління кредитними ризиками державних органів шляхом встановлення нормативних значень окремих показників).

Мінімізація кредитних ризиків може запобігти можливим втратам банку при наданні кредитів, а також погіршенню ліквідності та платоспроможності. Для цього необхідно правильно оцінити ризики, удосконалити систему управління ризиками, виявити умови, що передують виникненню різних ризиків (кредитного, процентного, валютного тощо).

Інструменти мінімізації внутрішньобанківського кредитного ризику в свою чергу можна розділити на кілька категорій: превентивні та компенсаційні. До інструментів превентивних заходів належать такі, що дають змогу зменшити ймовірність виникнення кредитного ризику, а до компенсаційних, у свою чергу, дозволяють банківській установі зменшити кількість збитків у разі реалізації ризику.

Управління кредитним ризиком є цілеспрямованим процесом, основною метою якого є мінімізація ймовірності виникнення ризику та зменшення його впливу на діяльність банківської установи (рис. 3.1) [51].

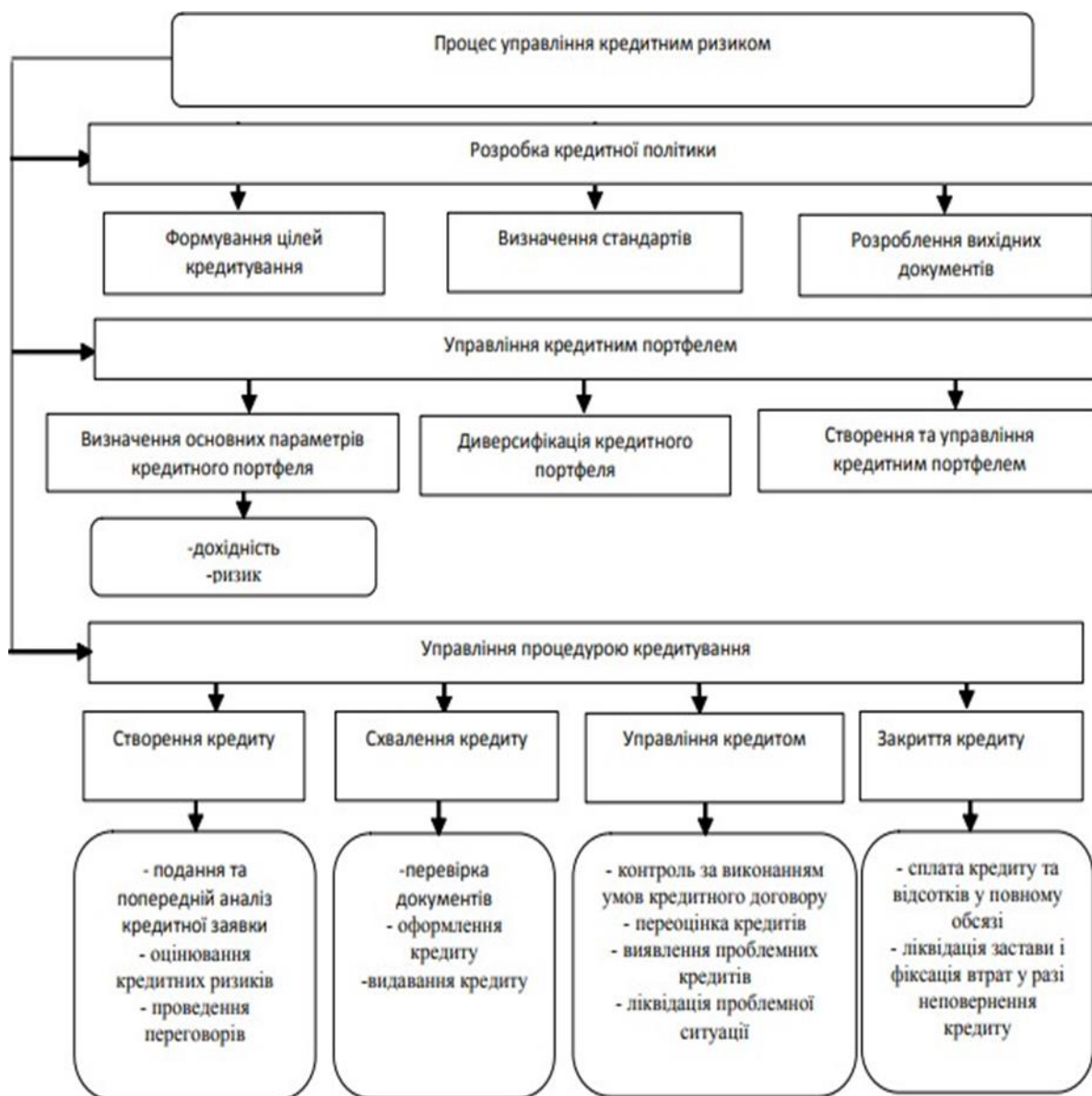

Рис. 3.1. Процес управління кредитним ризиком банківської установи

Джерело: [15]

Профілактичні заходи для мінімізації кредитного ризику в процесі кредитування включають [19]:

1. Організаційні інструменти, що представляють собою формування ефективної організаційної структури та ретельний відбір персоналу, щоб кредитний процес у банку відповідав усім внутрішнім нормам, які регулюють відносини між позичальником і кредитором.

2. Інформаційні засоби включають всю необхідну та достовірну інформацію, яку банки надають споживачам про умови кредиту (суму, термін,

можливі цілі, вид відсоткової ставки) та його загальну вартість, а також консультування клієнта щодо переваг та недоліки позики обрана кредитна система.

3. Аналіз кредитоспроможності позичальника є одним із найефективніших інструментів протидії виникненню кредитних ризиків. Методика оцінки кредитоспроможності базується на визначенні як фінансових (кількісних), так і нефінансових (якісних) критеріїв, які певною мірою можуть вплинути на виконання позичальником своїх зобов'язань за кредитом.

4. Гарантія та гарантії. Гарантія – це зобов'язання банку, страхової організації та юридичної особи виконати зобов'язання боржника перед кредитором, яке оформлене гарантійним листом. Основна відмінність між ними полягає в тому, що поручитель бере на себе відповідальність і зобов'язання тільки за договором поруки, а боржник повинен виконувати умови основного договору.

5. Обмеження одним позичальником дає можливість системно регулювати та контролювати якість кредитного портфеля банку та його структурну динаміку, а також мінімізувати обсяги операцій з одним позичальником. Таким чином, реалізація кожної окремої кредитної угоди підпорядковується загальним правилам і вимогам, що впливають з обмеження ризикових позицій.

Водночас, у разі невиконання позичальником своїх зобов'язань, банк повинен розробити умови кредитного договору таким чином, щоб установа отримувала прибуток при мінімізації кредитного ризику. Варто звернути увагу на параметри кредиту, до яких відносяться термін і відсоткова ставка, цільове призначення, тобто на які цілі використовується кредит, і інші параметри.

Навіть у сучасному світі часто використовується таке поняття, як консолідація боргу. Це означає, що позичальник може отримати іншу позику або позику, яка покриває поточну позику, але при цьому умови нової позики є більш вигідними, тобто дешевше для погашення боргів.

Найпоширенішими заходами реструктуризації заборгованості позичальника є: продовження або продовження терміну кредитування; можливість відтермінування погашення кредиту; списати або зменшити суму штрафів і пені; перекредитування, тобто погашення проблемного кредиту за рахунок нового кредиту на пільгових умовах; зміна кредитної системи; Зниження процентної ставки по кредиту. Банк не часто використовує цей інструмент, оскільки визнає неефективність своєї кредитної політики.

Штраф також служить мотивацією для позичальника не виконувати свої зобов'язання і не збільшувати борги.

До інструментів превентивних заходів відноситься також страхування індивідуального кредитного ризику кредитування, яке здійснюється страховою компанією і спрямоване на мінімізацію ризику у випадку неспроможності позичальника сплатити суму боргу згідно з договором.

Механізм управління кредитним ризиком полягає в розробці та реалізації кредитної політики, визначенні основних параметрів кредитного портфеля та управлінні ним, управлінні процесом надання кредиту [55]

Управління портфельним кредитним ризиком під час кредитування вимагає від банку використання різноманітних інструментів, які дають змогу управляти не конкретним окремим кредитом, а портфелем таких кредитів.

Тому доцільно розглянути всі ці засоби. Диверсифікація кредитного портфеля полягає в тому, що кредитні ресурси розподіляються між позичальниками за кількома напрямками. Також важливо, щоб позичальники належали до різних вікових груп, займалися різною професією та проживали в різних регіонах.

Такий інструмент, як концентрація, є аналогом диверсифікації і полягає в тому, що банк зосереджується на певних галузях і регіонах і надає певні види кредитів.

Лімітування – це інструмент, який мінімізує надмірну концентрацію або диверсифікацію кредитного портфеля. Ліміт - це величина, яка відображається в абсолютних межах, тобто Н. сумі кредитів або у відносних показниках

(коефіцієнтах та індексах) максимально можливої суми виданих кредитів. Шляхом встановлення кредитних лімітів забезпечується контрольоване формування кредитного портфеля із заданими параметрами ризику, прибутковості та ліквідності.

Виникнення кредитних ризиків змушує банк не тільки нарощувати кредитний портфель, а й управляти ним так, щоб він залишався якісним. Від якості кредитного портфеля безпосередньо залежить функціонування банку на ринку кредитних продуктів. Це також впливає на здатність банку відновлювати позиції на кредитному ринку, а також на адекватність кредитної діяльності. З цієї причини важливо правильно проаналізувати та оцінити кредитну діяльність банківської установи та кредитний портфель. За допомогою правильного аналізу можна попередити або навіть усунути деякі кредитні ризики, тобто аналіз дозволяє банку не зазнати фінансових втрат [36].

Головною метою в управлінні кредитним портфелем банківської установи є можливість отримання максимальної прибутковості при заданому рівні ризику. Прибутковість кредитного портфеля залежить не тільки від структури та обсягу портфеля, а й від рівня кредитного відсотка. На структуру кредитного портфеля банку істотно впливає специфіка сектора ринку, який обслуговує банк. У спеціалізованих банках структура кредитного портфеля орієнтована на окремі галузі економіки. Для іпотечних банків характерне довгострокове кредитування. У структурі кредитного портфеля ощадних кас переважають споживчі кредити та кредити фізичним особам.

Слід зазначити, що управління кредитним портфелем банку включає не лише управління поточними кредитними ризиками, а й їх рівнем, пов'язаним із несвоєчасною оплатою кредиту, несвоєчасним погашенням процентних сум, зміною фінансового стану боржника, погіршенням його фінансових показників, зміни ліквідності та вартісного забезпечення (рис. 3.2).

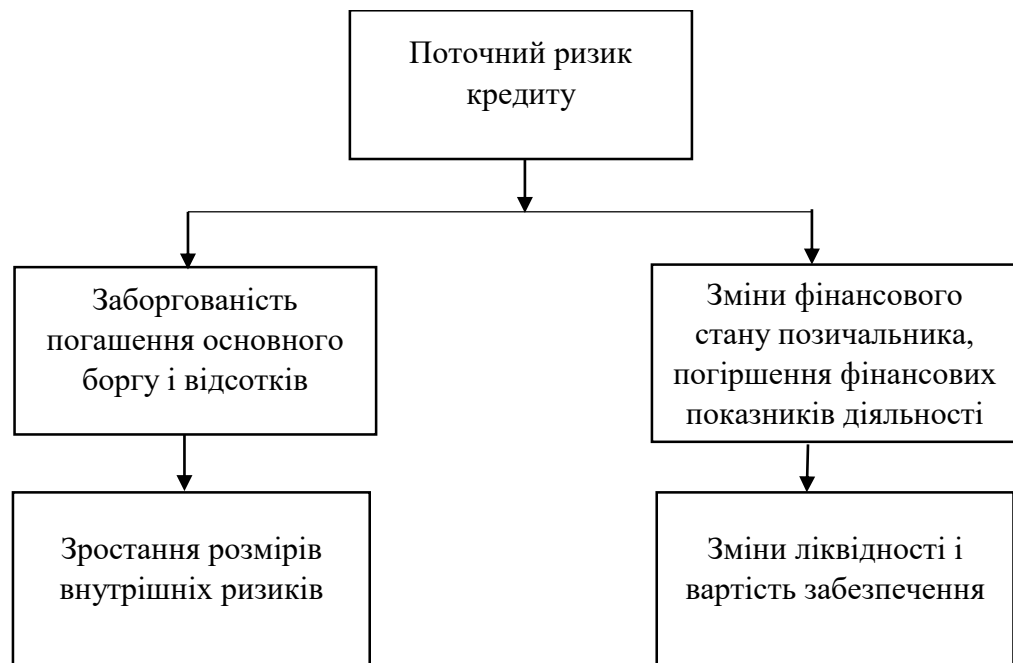

Рис. 3.2. Процес управління кредитним ризиком банківської установи

Джерело: [11]

Збалансований кредитний портфель – це портфель банківських кредитів, який за своєю структурою та фінансовими характеристиками є найефективнішим рішенням дилеми «ризик-прибуток». Оптимальний портфель не завжди збігається зі збалансованим, оскільки на певних етапах своєї діяльності банк може видавати кредити з нижчою прибутковістю та підвищеним ризиком на шкоду збалансованості кредитного портфеля. Це робиться для зміцнення конкурентних позицій, завоювання нових ринкових ніш, залучення нових клієнтів тощо.

При формуванні оптимального кредитного портфеля слід прагнути до реалізації розробленої кредитної політики шляхом вибору найбільш ефективних і надійних кредитних вкладень. Весь процес формування кредитного портфеля можна розділити на три основні етапи:

- 1) формування системи кредитних лімітів відповідно до цілей і стратегії кредитної політики банку;
- 2) вибір конкретних об'єктів кредитування для включення в кредитний портфель;

3) аналіз стану кредитного портфеля, оперативне управління виявленими відхиленнями від оптимального стану [1].

Система управління кредитним ризиком – це процес, за допомогою якого банк визначає ризикоутворюючі фактори структурних компонентів кредитного ризику, оцінює їх значення, здійснює моніторинг та контролює ризикові позиції з метою їх мінімізації та забезпечення ліквідності, прибутковості та надійності кредитного ризику. кредитний портфель (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Система управління кредитним ризиком банківської установи

Елементи управління	Характеристика
Етимологічне джерело кредитного ризику	кредит – система відносин між суб'єктами господарювання щодо надання та отримання позики в грошовій чи товарній формі на умовах повернення, строковості та платності
Онтологічна сутність кредитного ризику	наявний або потенційний ризик для надходжень та капіталу, який виникає через неспроможність сторони, що взяла на себе зобов'язання, виконати умови будь-якої фінансової угоди з банком або в інший спосіб виконати взяті на себе зобов'язання
Гносеологія дослідження кредитного ризику	загальнометодологічні положення вивчення кредитних відносин, кредитного ризику та його структурування
Суб'єкти управління	правління банку; кредитний і юридичний департаменти, управління банківськими ризиками; управління заставних операцій; управління по роботі з проблемними активами
Об'єкти управління структурованого кредитного ризику	ризик виплат; ризик розрахунків; ризик знецінення; ризик трансформації ресурсів; ризик забезпечення банківських позичок; ризик попиту та пропозиції
Стратегія управління кредитним ризиком	це комплекс заходів, спрямований на підтримку припустимого рівня якості структури кредитного портфеля, адекватності його надійності, ліквідності, рівня і розміру ризиковості
Тактика управління кредитним ризиком	це конкретні методи оцінки, управління та адміністрування, що застосовуються в банку
Підсистеми управління кредитним ризиком	організаційно-функціональна; моніторинг; інформаційно-методична
Оцінка ефективності	узагальнена характеристика ступеня досягнення цілей та основних змін, пов'язаних з функціонуванням системи управління кредитним ризиком

Джерело: [21]

При проектуванні та вдосконаленні банківської системи та кредитних ризиків необхідно використовувати світовий досвід. Хоча методи роботи

глобальних банків адаптовані до інших економічних умов, теоретично їх можна використовувати і на внутрішньому ринку.

Для оцінки кредитного ризику іноземні банки використовують спеціальні методи кредитної оцінки, які являють собою набір оціночних параметрів кредитоспроможності позичальника. Вони характеризуються комплексністю та порівнянністю всього спектру факторів кредитного ризику [34].

Англійські клірингові банки оцінюють потенційний ризик неповернення кредиту за методами «PARSEL» і «CAMPARI».

Методика «PARSEL» включає: P (Person) – інформацію про особу потенційного позичальника, його репутацію; A (сума) – Обґрунтування суми позики, на яку звертаються; R (repayment) – можливість погашення; S (Security) – оцінка безпеки; E (Ehrediensly) – доцільність кредиту; R (remuneration) – винагорода (процентна ставка) банку за ризик надання кредиту.

Методика «CAMPARI» є більш комплексною в рейтинговій системі: C (характер) – репутація позичальника; A (capability) – оцінка бізнесу позичальника; M (Medium) – аналіз необхідності подачі заявки на кредит; R (Rurpose) – цільове призначення кредиту; A (сума) – обґрунтування мети позики; R (Repayment) – можливість погашення; I (insurance) – метод страхування кредитного ризику [39].

Основні методи реструктуризації в Аргентині включають викуп проблемних кредитів, зниження процентних ставок і конвертацію кредитів в іноземній валюті; у Мексиці – скупка проблемних кредитів, продовження термінів кредитування, зменшення сум кредиту; у США – зниження відсоткових ставок, продовження терміну кредитування, зменшення суми кредиту тощо [24].

На практиці американські банки використовують «правило п'яти С»: 1 С (характер клієнта – характер позичальника) – репутація позичальника, ступінь відповідальності, готовність і бажання погасити борг; 2 С (sarasitu to rau – фінансові можливості) – передбачає ретельний аналіз доходів і витрат позичальника, а також перспективи їх подальшого розвитку; С (sarital) –

капітал, майно; 4 C (Collateral) – Забезпечення позики, достатність, якість і ступінь придатності застави у разі непогашеної позики; 5 C (current business conditions and goodwill – загальні економічні умови) – визначають бізнес-клімат у країні та впливають на позицію банку та позичальника. Перелічені критерії «сі» іноді доповнюються шостим критерієм – 6 C (сонконтроль) – моніторинг правової основи діяльності позичальника та відповідності ним банківським стандартам [9].

За допомогою цих методів іноземні банки можуть мінімізувати кредитний ризик, а також дуже правильно організувати кредитний процес, що дозволяє отримати якісний кредитний портфель.

Продаж кредитів може бути корисною практикою у вітчизняній банківській системі. Виходячи з оцінки кредитного портфеля, банк може передати певну частку наданих кредитів іншим інвесторам. Ця операція дозволяє банку повернути кошти, вкладені в кредитні вкладення. Процедура викупу проблемних кредитів у банків може здійснюватися безпосередньо центральним банком (Чилі, Угорщина, Польща) або агентством реструктуризації (Чехія, США, Мексика, Південна Корея) [14].

Предметом ретельного аналізу для американських комерційних банків є чинники, що сформувалися під впливом несприятливих економічних умов, тобто група факторів, незалежних від діяльності банку: поганий менеджмент, недостатній початковий капітал компанії, високий капітал. рівень фінансових показників і співвідношення поточних видатків, високі реалізовані темпи зростання: продукції, конкуренції, економічного спаду.

У цьому контексті цікавим є досвід іноземного банківського сектору із залученням до оцінки кредитного ризику незалежних рейтингових агентств. Рейтингове агентство володіє великою інформацією та досвідом підготовки неупереджених оцінок для всіх можливих варіантів ситуації і не зацікавлене ні в чому, крім створення достовірної оцінки кредитного ризику банку [29].

Наприклад, у США, Бразилії та Аргентині кредитні агентства є приватними компаніями, метою яких є отримання прибутку шляхом надання

інформаційних послуг. В Японії та більшості європейських країн кредитне агентство зазвичай створюється у формі приватних компаній, що входять до консорціуму кредиторів. Кредитне агентство, що діє в Німеччині, є асоціацією восьми регіональних, юридично та економічно незалежних асоціацій (SCHUFA). Їх власниками та партнерами є комерційні банки, ощадні каси, кооперативні банки, будівельні та іпотечні банки, лізингові та роздрібні компанії тощо [25].

Для вітчизняної банківської системи може бути сенс скористатися послугами спеціальних колекторських компаній, які займаються проблемними кредитами і широко використовуються за кордоном. Вони укладають договори з банками і працюють з недобросовісними клієнтами. Ці компанії викуповують проблемні кредити у банків і продовжують працювати з боржниками за власною методикою. Проте в нашій країні це явище поки що не є поширеним, оскільки такі послуги не надто вигідні банкам (обходяться у 20-70% боргу), а це також впливає на репутацію банку [48].

Перевірка кредитів часто використовується західними банками. Контроль великих проблемних кредитів може складатися з повторної перевірки бухгалтерської та фінансової звітності, перевірки документації, якості застави тощо. Під час контрольної перевірки перевіряється питання відповідності даного кредиту кредитній політиці банку, оцінюється кредитоспроможність та фінансовий стан позичальника. Важливою формою контролю за якістю кредитного портфеля західних банків є кредитний аудит. Він здійснюється спеціальним відділом і відрізняється від контролю кредитного інспектора тим, що здійснюється негласно працівниками незалежних служб, не пов'язаних з кредитним відділом. Результати перевірок відображаються в спеціальному звіті, який подається керівництву банку. Разом з оцінкою кредитного портфеля аудиторі дають рекомендації щодо поглиблення кредитної роботи та, за необхідності, внесення змін до розроблених у банку методів і форм кредитування.

Для визначення методів підвищення ефективності кредитної політики АТ «А-Банк» ми використовуємо такий метод стратегічного аналізу, як SWOT-аналіз. Метою цього аналізу є виявлення сильних і слабких сторін кредитної діяльності, які походять як із зовнішнього середовища, так і з внутрішнього середовища та, у свою чергу, можуть впливати на діяльність банку, його прибутковість та інші фактори.

Результати SWOT-аналізу кредитної діяльності представлено у відповідній матриці у табл. 3.2.

Матриця SWOT-аналізу кредитної діяльності АТ «А-Банк»

Можливості	Загрози
<ol style="list-style-type: none"> 1. Наявність тісних контактів із іншими організаціями 2. Погіршення позицій конкурентів 3. Позитивні оцінки міжнародних рейтингових агентств 4. Постійне зниження облікової ставки НБУ призводить до зниження вартості кредитних продуктів банку, що робить його продукти більш привабливими та доступними, особливо для корпоративного сегменту 5. Зниження вартості кредитних ресурсів сприятиме підвищенню попиту на них 6. Зниження реальних доходів населення підвищує попит на кредитні ресурси для придбання необхідних споживчих товарів та сплату комунальних платежів, особливо в зимовий період 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Низька платоспроможність населення, у т.ч. у зв'язку з пандемією 2. Занепад економічної активності споживачів банківських послуг 3. Підвищення вартості і зменшення попиту на банківських послуги 4. Вихід на ринок нових конкурентів 5. Поліпшення на ринку позицій конкурентів 6. Зростання інфляції і процентних ставок посилення фінансової кризи 7. Високі темпи зростання не тільки об'ємів кредитування, але і ризикованості даних операцій. 8. Нестабільність економічної ситуації робить непривабливими кредитні продукти на тривалий термін у роздрібному сегменті, тому що у людей немає впевненості у майбутньому
Сильні сторони	Слабкі сторони
<ol style="list-style-type: none"> 1. Висококваліфікований персонал 2. Широкий асортимент запропонованих послуг, приваблива вартість кредитних продуктів 3. Високий рівень банківського сервісу, процес оформлення кредиту простий 4. Широка мережа філій в Україні, достатня кількість відділень та терміналів 5. Зручний мобільний додаток, який для деякої групи клієнтів дає можливість отримувати кредити 6. Наявність в банку власного програмного забезпечення 7. Система підвищення кваліфікації персоналу 8. Якісний кредитний портфель 9. Зростання кредитного портфелю з кожним роком. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Висока вартість інших деяких послуг, в порівнянні з конкурентами 2. Низький кредитний портфель в розрізі іпотечного та авто кредитування 3. Зниження кредитування для корпоративних клієнтів 4. Оформлення кредитів не повністю digital, що під час пандемії не є зручним для клієнта

Джерело: [21]

Аналіз показує, що у банку більше сильних сторін, ніж слабких. А відтак поступове вирішення зазначених проблем у кредитній діяльності банку, зокрема збільшення частки корпоративного сектору в структурі кредитного

портфеля за рахунок збільшення активності вже існуючих клієнтів банку та залучення нових, збільшення портфельів за іпотечними та автокредитами. Також, на думку автора, варто звернути пильну увагу на можливість кредитування в мобільному додатку, оскільки вона є дуже популярною та актуальною сьогодні, під час пандемії.

3.2. Напрями підвищення якості кредитного портфеля банківської установи в умовах воєнного стану

Загальне зниження ділової активності та зниження попиту на кредити та банківські послуги й надалі негативно впливатимуть на прибутковість банків. Через поступовий вплив економічної кризи на діяльність позичальників очікується збільшення втрат від кредитних ризиків. Тому лише з часом можна буде оцінити наслідки війни для капіталу банків.

У зв'язку зі значним погіршенням фінансового становища позичальників, які втратили роботу під час війни, НБУ рекомендує фінустановам активніше пропонувати клієнтам-фізичним особам реструктуризацію боргу або кредитні канікули. Про це читаємо у відкритому листі Нацбанку до банків, небанківських фінансових установ та колекторських компаній.

Такі кроки з боку фінустанов дозволяють громадянам, які зараз опинилися у скрутному становищі, не виплачувати кредити, а за можливості повертати їх. Водночас НБУ нагадує банкам, іншим фінустановам та колекторським компаніям про необхідність дотримання правил обслуговування споживчих кредитів [26].

По-перше, за договором споживчого кредиту в період воєнного стану та протягом 30 днів з дня його розірвання або розірвання споживач не несе відповідальності перед кредитором у разі прострочення виконання своїх зобов'язань за споживчий кредит. .

По-друге, у разі такого прострочення споживач, зокрема, звільняється від обов'язку сплати кредитодавцю неустойки (штрафу, відсотків) та інших платежів, сплата яких передбачена договором споживчого кредиту. відповідно до умов затримки. Згода (невиконання, часткове виконання) споживача за таким договором.

По-третє, списанню підлягають штрафні санкції (штрафи, пеня) та інші платежі, сплата яких передбачена договором споживчого кредиту та нарахована сукупно за прострочення виконання такого договору з 24 лютого 2022 року. .

По-четверте, у разі невиконання умов договору споживчого кредиту забороняється збільшувати процентну ставку за кредитом, крім випадків, коли змінна процентна ставка визначена кредитним договором або договором споживчого кредиту.

По-п'яте, під час кредитних канікул відмова від сплати відсотків за кредитні кошти не передбачена. Така конфіскація є правомірною для кредитора.

По-шосте, необхідно дотримуватись законодавчих вимог взаємодії зі споживачами та іншими особами при врегулюванні непогашеної заборгованості (вимог до етичної поведінки) [4].

За даними Мінекономіки, станом на 26 квітня внаслідок бойових дій зруйновано 173 українських заводи та підприємства. Збитки – майже \$10 млрд, 43% великих компаній втратили нерухомість чи інші активи. Компанії не можуть повернути кредити. За даними Центру економічної стратегії, банки вже втратили 50-70% грошового потоку від кредитів, потенційні збитки складають щонайменше 500 млрд грн, що вдвічі перевищує сукупний капітал усієї банківської системи. Частка проблемних кредитів перевищить 50%.

Після війни кредитна проблема постраждалих від війни українських підприємств потребуватиме системного вирішення, власники пошкоджених заводів і спалених квартир більше не зможуть повертати кредити, а банки добровільно не списуватимуть мільярдні борги.

Тимчасовий вихід із глухого кута – кредитні канікули. Ці програми включають погашення боргів, зменшення щомісячних платежів і надання кредитів. Ті, хто в змозі сплатити відсотки та «тіло» кредиту, і ті, хто не може отримати кредитні канікули. Ці кредити можуть бути реструктуризовані в майбутньому. Кредитори не пропонують полегшення боргів через військові втрати. Остаточних даних про збитки банків за кредитами поки немає. У страховій компанії припускають, що банкам може знадобитися докапіталізація. Для державних банків – за рахунок платників податків, для приватних банків – за рахунок їхніх акціонерів, які теж постраждали від війни.

Як мінімум потрібен закон про реструктуризацію іпотеки, який би уніфікував підхід банків до вирішення масштабних проблем з обслуговуванням кредитів. Є можливість застосування відкоригованого закону про фінансову реструктуризацію, який у довоєнному 2021 році дозволив держбанкам скоротити непрацюючі кредити на 56,2 мільярда гривень, тобто з 57% до 47% портфеля. У випадках, коли позичальники втратили майно внаслідок військових дій, потрібні нові підходи. Для початку потрібно зрозуміти масштаби трагедії. Наразі НБУ вимагає від банків чесно звітувати про збитки. НБУ відновить довоєнне регулювання діяльності банків, тож погашення боргів стане для деяких фінустанов питанням виживання. Зволікання з пакетом порятунку може запобігти новому банкрутству, але вже з боку НБУ. У 2015 році банки пройшли кількарічну реструктуризацію, щоб покрити збитки за кредитами через збільшення капіталу. У той час не всі власники банків мали можливість або бажання рекапіталізувати свої фінустанови. Сотні банків пішли з ринку через дефолти [25].

Банк АТ «А-Банк» оперативно реагує на збільшення простроченої заборгованості в період воєнного стану шляхом збільшення частки резервів на можливі кредитні збитки, що в свою чергу не призводить до збільшення збитків.

У табл. 3.3 наведені заходи щодо підвищення якості кредитного портфеля комерційного банку. Впровадження цих методів у діяльність комерційного

банку АТ «А-Банк» в комплексі не призведе до різкого погіршення якості кредитного портфеля в період воєнного стану.

Таблиця 3.3

Заходи щодо збереження якості кредитного портфеля банківської установи

Заходи	Коротка характеристик	Результат
Лімітування одного або групи позичальників юридичних осіб	Обмежити кредитування великих сум на більший термін, та підтримувати кредитування менших сум на менші терміни	Зниження втрат внаслідок концентрації якогось з видів ризику в сукупному кредитному портфелі
Страховання кредитів в разі настання банкрутства підприємства в результаті воєнного стану	Страховання ризиків неповернення позичкової і прирівняної до ній заборгованості	Страховання кредитів в разі настання банкрутства підприємства

Джерело: [27]

Таким чином, комплекс заходів охоплює основні види робіт: впровадження системи управління кредитними ризиками та вдосконалення існуючих методів зниження кредитних ризиків. Зменшуючи кількість прострочених кредитів, комерційний банк може знизити процентні ставки за кредитами, що є явною конкурентною перевагою перед іншими банками.

Управління кредитним ризиком під час воєнного стану передбачає кілька етапів (табл. 3.4).

Управління кредитним ризиком банківської установи в період воєнного стану

Етап	Коротка характеристика	Примітка
Поточний моніторинг стану кредитного портфеля банку	моніторинг зміни поточної кредитоспроможності, моніторинг зміни фінансового стану позичальників, оцінка стану предмета застави, своєчасне виконання кожним позичальником умов кредитного договору	не менше 1 разу за тиждень
	складання звітності стану кредитних справ та позикової заборгованості відповідно до класифікації позик за рівнем кредитного ризику	Щоденно
	визначення потенційних і реальних небезпек, проблемних кредитів для вжиття заходів щодо зниження кредитного ризику	не менше 1 разу за тиждень
Включення служби ризик менеджменту	нагадування про необхідність внести черговий платіж або робота по реструктуризації заборгованості, кредитні канікули тощо	не менше 2-3 рази в тиждень

Джерело: [36]

У рамках поточного моніторингу можна виділити фактори ризику, які свідчать про погіршення кредитної якості:

- дострокове повернення позичальником основної суми боргу та відсотків згідно з умовами кредитного договору;
- погіршення фінансового становища позичальника (несвоєчасне надання фінансової звітності, зменшення фінансового прибутку тощо);
- погіршення стану предмета застави;
- виникнення проблем з податковими органами;
- зниження зовнішнього рейтингу позичальника.

Погашення основної позики клієнтів комерційних банків автоматично списується з рахунку клієнта в узгоджений день за узгодженим графіком. Якщо клієнт не вніс гроші вчасно, списання не буде. Для вжиття превентивних заходів достатньо попередити клієнта про оплату згідно зі схемою платежів обраним клієнтом способом. Якщо з будь-якої причини списання не було завершено вчасно, клієнт повинен бути повідомлений.

На етапі реструктуризації необхідно постаратися визначити причини кредитної заборгованості та, по можливості, запропонувати клієнту варіанти погашення цієї заборгованості. У більшості випадків претензії можна врегулювати шляхом поступової реструктуризації кредиту [28]:

1. Підготовка проекту нового кредитного договору.
2. Погодження проекту нового кредитного договору.
3. Укладення нового кредитного договору.
4. Укладення договору реструктуризації кредиту.
5. Контроль за виконанням нових умов кредитного договору.

АТ «А-Банк» має встановити ліміти під час воєнного стану, тобто розрахувати кредитний ліміт для одного чи групи позичальників. Обмежте запозичення великими сумами на тривалі періоди часу та заохочуйте запозичення менших сум протягом коротших періодів часу. Менші суми легше погасити, ніж великі, особливо тому, що короткострокові позики менш сприйнятливі до дефолту.

Отже, розглянуті заходи щодо підтримки якості кредитного портфеля АТ «А-Банк» є економічно доцільними та рекомендовані до реалізації. Від своєчасності заходів щодо виправлення простроченої заборгованості залежить стабільність і репутація комерційного банку. Ці заходи повинні бути вжиті якомога швидше, поки ситуація не вийде з-під контролю і втрати неминучі.

ВИСНОВКИ

Необхідною умовою ефективного управління кредитним портфелем і кредитною діяльністю банку є розробка та реалізація банком вираженої кредитної політики. Кредитна політика банку повинна охоплювати основні елементи та принципи організації кредитної роботи в банку, визначати обсяг і спрямованість кредитування, забезпечувати максимальну прибутковість при мінімальному ризику.

Якісне управління кредитним портфелем комерційного банку в довгостроковій перспективі забезпечує покращення його ліквідності та сприяє збільшенню отриманого прибутку. Тому першочерговим завданням вітчизняних комерційних банків є пошук шляхів покращення кредитних ліній та мінімізації кредитних ризиків. У сучасних умовах діяльності комерційних банків України їхня кредитна діяльність потребує вдосконалення, оскільки питома вага проблемних кредитів у загальному кредитному портфелі комерційного банку залишається значною. Прострочена кредитна заборгованість знецінює активи комерційних банків. Перешкодами для формування кредитного портфеля комерційних банків є неякісний моніторинг кредитів, недосконалі методи визначення кредитоспроможності позичальника тощо. Тому в нинішній ситуації вкрай актуальним є вдосконалення оцінки кредитоспроможності позичальників методом комплексного аналізу.

Оцінка якості кредитного портфеля відповідно до Базеля III допомагає банкам визначити ризики, пов'язані з їхнім кредитним портфелем, і вжити відповідних заходів для управління цими ризиками. Конкретні вимоги та методи оцінки можуть відрізнятися залежно від правил і положень кожного банку.

Проведений аналіз діяльності АТ «Акцент-Банк» показав тенденція до коливання чистого прибутку протягом 2021-2023 рр. Відбулося зменшення динаміки чистого прибутку у 2022 році порівняно з 2021 роком на 597,37 млн грн., а у 2023 році цей показник збільшився на 278,24 млн грн. порівняно з 2022

роком. Основною причиною зниження чистого прибутку є різке зростання витрат на формування резерву під знецінення кредитного портфеля на фоні економічної кризи спричиненої війною. Зниження чистого прибутку сприяло поступовому зниженню рентабельності власних коштів. Рентабельність власного капіталу знизилася на 37,83% у 2022 році порівняно з 2021 роком. Проте, у 2023 році показник збільшився на 9,27 % порівняно з 2022 роком.

Рентабельність активів АТ «Акцент-Банк» знизилася на 4,53% за досліджуваний період. На падіння рентабельності істотно вплинули витрати на створення резервів внаслідок погіршення макроекономічного середовища, спричиненого війною. Водночас банк продовжував покращувати якість свого кредитного портфеля та продовжував зважену політику управління кредитними ризиками.

У 2021-2023 роках чиста процентна маржа АТ «Акцент-Банк» майже зменшилася на 8,21 %. Чистий спред, який становив збільшився на 12,11 % у 2023 році, демонструє збільшення рівня доходу від процентних операцій і характеризує різницю між ціною за придбання ресурсів і ціною за їх розміщення в активах (переважно в кредитному портфелі).

Загалом, незважаючи на зменшення обсягу простроченої заборгованості АТ «Акцент-Банк» менше 30 днів, на кінець 2023 року залишок простроченої заборгованості зменшився з 98,91 млн грн в 2021 році до 59,38 млн грн в 2023 році. Позитивною є тенденція щодо зменшення прострочених кредитів строком від 90 днів і більше, що зменшило їх частку в загальній структурі до 20,2 %, з яких питома вага кредитів строком від 90 до 179 днів становить 1,5 %, від 180 до 360 днів – 2,4 %, понад 360 днів – 16,2%,

Можна зробити висновок, що АТ «Акцент-Банк» в 2023 році значно покращив якість і структура свого кредитного портфеля порівняно з 2022 роком, коли почалася повномасштабна війна.

Тому ми вважаємо, що обов'язком кожного банківського працівника АТ «Акцент-Банк», який бере участь у процесі кредитування, є забезпечення діяльності в рамках кредитної політики, з постійним прагненням до загального

підвищення кредитної культури банку. Усі кредитні заявки АТ «Акцент-Банк» в умовах значної нестабільності фінансового середовища та військово-політичних потрясінь в державі необхідно розглядати в наступній послідовності: якість, прибутковість, зростання кредитного портфеля банку.

Аналіз показує, що у банку більше сильних сторін, ніж слабких. А відтак поступове вирішення зазначених проблем у кредитній діяльності банку, зокрема збільшення частки корпоративного сектору в структурі кредитного портфеля за рахунок збільшення активності вже існуючих клієнтів банку та залучення нових, збільшення портфельів за іпотечними та автокредитами. Також, на думку автора, варто звернути пильну увагу на можливість кредитування в мобільному додатку, оскільки вона є дуже популярною та актуальною сьогодні, під час пандемії.

АТ «А-Банк» має встановити ліміти під час воєнного стану, тобто розрахувати кредитний ліміт для одного чи групи позичальників. Обмежте запозичення великими сумами на тривалі періоди часу та заохочуйте запозичення менших сум протягом коротших періодів часу. Менші суми легше погасити, ніж великі, особливо тому, що короткострокові позики менш сприйнятливі до дефолту.

Отже, розглянуті заходи щодо підтримки якості кредитного портфеля АТ «А-Банк» є економічно доцільними та рекомендовані до реалізації. Від своєчасності заходів щодо виправлення простроченої заборгованості залежить стабільність і репутація комерційного банку. Ці заходи повинні бути вжиті якомога швидше, поки ситуація не вийде з-під контролю і втрати неминучі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антипенко Н. В., Охріменко В. В. Аналіз кредитного портфеля комерційних банків України у сучасних умовах. *Економіка. Фінанси. Право*. 2021. № 12(1). С. 5-8.
2. Бондаренко Л. Поняття кредитного портфеля комерційного банку і критерії його конкурентоспроможності. *Вісник Національного Банку України*. 2008. № 3. С. 31-33.
3. Бровко Л. І., Сорока Ю. В., Бровко Є. І. Аналіз кредитного портфеля комерційних банків України в сучасних умовах. *Економіка та держава*. 2018. № 11. С. 85-89.
4. Бугель Ю. Аналіз якості структури кредитного портфеля комерційних банків в ринкових умовах господарювання. *Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє: збірник наукових праць*. Тернопіль: Економічна думка, 2011. Вип. 11. С. 51–57.
5. Бугель Ю. Напрями удосконалення сучасних методів управління банківським кредитним портфелем. *Галицький економічний вісник*. 2010. №2(27). С.157-163.
6. Бугель Ю. Реалізація стратегічних цілей кредитної політики як основа концепції формування кредитного портфеля комерційних банків. *Світ фінансів*. 2012. №1. С. 84-93.
7. Вовк В., Хмеленко О. Кредитування і контроль: [навч. посібник]. К.: Знання, 2008. 463 с.
8. Волкова В.В., Волкова Н.І. Напрями оптимізації структури кредитних ресурсів банків в умовах нестійкого економічного середовища. URL: [http://www.vdnuete_2013_4_17%20\(2\).pdf](http://www.vdnuete_2013_4_17%20(2).pdf).
9. Гавчук І., Марич М. Формування кредитного портфеля комерційного банку URL: <http://intkonf.org/gavchuk-is-marich-mg-formuvannyakreditnogo-portfelya-komertsynogo-banku>.

10. Гаряга Л. О. Управління кредитним портфелем у контексті реформування банківської системи України. *Ефективна економіка*. 2016. № 10.

11. Гергель А. Напрями аналізу якості кредитного портфеля банку. Управління розвитком. Х. : ХНЕУ ім. Семена Кузнеця, 2014. С. 92–94.

12. Говоруха С. Підходи до визначення поняття «кредитний портфель» та аналіз його характеристик. *Вісник Львівського університету*. 2012. Вип. 39. С. 125–127.

13. Голуб В. М. Управління кредитним портфелем комерційного банку : автореф. дис... канд. екон. наук: 08.04.01; Київ. нац. екон. унт. – К., 2004. – 19 с.

14. Грушко В., Іваненко Т. Оптимізація структури кредитного портфеля комерційного банку. *Вісник Національного банку України*. 2014. № 2. С. 28-32.

15. Дем'яненко І. В., Бандура Ю. В. Роль НБУ в формуванні кредитного портфеля комерційного банку. *Ефективна економіка*. 2020. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2020_2_27

16. Демчук Н. І., Крилова О. В., Остапчук Ю. Ю. Сучасний стан і тенденції розвитку споживчого та іпотечного кредитування в Україні. *Ефективна економіка*. 2019. №10. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/10_2019/4.pdf.

17. Демчук Н.І. Загальний підхід до концепції та процесу управління банківськими ризиками. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2014. № 2. С. 1049–1052.

18. Євдокімова Ю.Ю. Управління прибутковістю банку. Проблеми формування і розвитку фінансово-кредитної системи України : збірник наукових статей. Х.: Константа, 2011. 212 с.

19. Єрмакова Ю. Визначення впливу факторів на якість кредитної політики банку. *Управління розвитком*. 2014. № 15. С. 59–61.

20. Житар, М. О. Аналіз сучасного стану кредитної діяльності банків України. *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*. 2017. №1. С. 94-105.

21. Забровець Ю.О. Проблемна заборгованість, як складова кредитного портфелю комерційного банку. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2013. №12. С. 41-44.

22. Загородній А. Г., Вознюк Г. Л., Смовженко Т. С. Фінансовий словник. Львів : Центр Європи, 2000. 576 с.

23. Закон України «Про банки та банківську діяльність» від 7 грудня 2000 року № 2121 – III / Урядовий кур'єр. 2001. №8. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.

24. Золотарьова О.В., Півняк Ю.В., Мартиненко П.Ю. Концепція кредитної політики комерційного банку та можливості підвищення її ефективності. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Економічні науки*. 2014. № 9. С. 108–112.

25. Карагодова О., Распутна Л. Проблеми оптимізації структури кредитного портфеля комерційного банку. *Банківська справа*. 2012. № 2. С.40-42.

26. Карпчук Л. Оцінка механізму управління кредитним портфелем комерційних банків України в сучасних умовах. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. 2016. Вип. 3 (31). С. 21-26.

27. Карчева Г.Т., Карчева І.Я. Нові підходи до регулювання кредитного ризику банків. Регулювання діяльності банків в умовах глобальних викликів: монографія / за ред. д-ра екон. наук, проф. Л. О. Примостки. Київ : КНЕУ, 2012. С. 239-265.

28. Коваленко В.В. Вплив прибутковості та ліквідності комерційного банку на формування ціни банківського продукту. *Вісник Української академії банківської справи*. 2011. № 1. С. 159.

29. Колодізев О. М., Буряк В.С. Оптимізація кредитного портфеля банку за критеріями прибутковості, ризику та ліквідності. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2015. Вип. 1. С. 19-27.

30. Коптюх О. Г. Вплив рефінансування на кредитний портфель банків: теоретичні аспекти та моделювання. *Бізнес Інформ*. 2017. № 5. С. 190- 195.

31. Крикун О. Ю. Управління кредитним портфелем комерційного банку. *Управління розвитком*. 2010. № 5 (81) С. 54-56.
32. Круш П.В., Бугрім С.І. Напрями підвищення результативності управління кредитною політикою банку в умовах кризи. *Сучасні проблеми економіки і підприємництво*. 2019. Вип. 19. С. 149–158.
33. Кузнєцова Н.В., Бідюк П.І. Порівняльний аналіз характеристик моделей оцінювання ризиків кредитування. *Наукові вісті НТУУ «КПІ»*. 2010. № 1. С. 115-118.
34. Куліш Г.П., Кот М. А. Управління кредитним портфелем банку. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. № 18. С. 463-467.
35. Лаврушин О. І. Банківська справа. Банківський і біржовий науково-консультаційний центр ; Київ. нац. екон. унт. К., 2005. С. 365.
36. Лисенок О.В. Формування стратегії та політики управління кредитними операціями банків. *Вісник ЖДТУ*. 2016. № 1 (75). С. 185–190.
37. Лисенок О.В., Бадзим О.С., Древуш А.Р. Управління кредитним ризиком банку в умовах нестабільності вітчизняної економіки. *Вісник ОНУ імені І. І. Мечникова*. 2016. № 5. С. 171-177.
38. Литовченко О., Глущенко І. Сутність кредитного портфеля банку, його функції та склад. URL: http://rusnauka.com/21_TSN_2015/Economics.
39. Лінтур І., Ковач С. Напрямки дослідження ризиковості кредитних операцій в банківському бізнесі. *Економіка та суспільство*. 2021. № 25. С.112-115.
40. Макаренко Ю. П., Самойлова Д. О. Теоретичні аспекти управління кредитним портфелем банківської установи. *Економіка та держава*. 2020. № 6. С. 87-91.
41. Офіційний сайт АТ «А-Банк». URL: <https://a-bank.com.ua/>
42. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/>

43. Павлова Є.П. Удосконалення методики оцінки якості кредитного портфелю банку. *Молодіжний науковий вісник Української академії банківської справи НБУ. Серія: економічні науки*. 2018. №3. С. 80-91
44. Пасенченко Ю.А. Портфельний аналіз кредитного ризику. Матеріали науково-практичної конференції «Актуальні проблеми економічної кібернетики», 9-10 квітня 2008 р. Київ КНУТД. С.41-42.
45. Пашков А. Оцінка якості кредитного портфеля. *Фінансовий простір*. 2011. № 2(18). С. 14–21.
46. Пірог В.В. Оцінювання якості кредитного портфеля банків з урахуванням виконання економічних нормативів НБУ. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2011. № 2. С. 228–235.
47. Примостка Л. О. Фінансовий менеджмент банку: підручник. 3-тє вид., доповн. і перероб. Київ : КНЕУ, 2012. 338 с.
48. Радова Н. В., Гаркуша Ю. О. Методи та інструменти управління кредитним ризиком у банках. *Фінансова-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2018. Вип. 3. С. 64-71.
49. Рисін В.В. Реалізація ресурсної політики банків в умовах фінансової нестабільності: монографія. К.: УБС НБУ, 2012. 390 с.
50. Рогожнікова Н.В. Аналіз стану та динаміки кредитної діяльності банків України. *Фінансовий простір*. 2012. № 1(15). С. 30-34.
51. Росола У.В., Щока Н.І., Ярмолюк М.С. Кредитна політика та аналіз сучасного стану кредитного ринку України. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. 2018. Вип. 1 (9). С. 181–188.
52. Русіна Ю.О., Ковтун М.В. Механізм формування та реалізації кредитної політики банку. *Економіка. Управління. Інновації*. 2014. № 1(11). URL: [http:// www.eui_2014_1_52%20\(4\).pdf](http://www.eui_2014_1_52%20(4).pdf).
53. Рясних Є. Г., Пономарьов А. А., Микитин М. О. Система управління кредитним портфелем у комерційному банку. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2011. № 2. Т. 1. С. 146-149.

54. Серик Ю.В. Управління кредитним портфелем банку. *Економіка і управління*. 2012. № 4. С. 70-75.

55. Сокиринська І.Г., Валенюк Н.В., Суботіна Г.О. Оптимізація структури кредитного портфелю банку в контексті підвищення ефективності його діяльності. *Економічний вісник Національного гірничого університету*. 2017. № 3. С. 78-86.

56. Соловей Н. В., Скрипниченко І. О. Проблеми якісної оцінки кредитного портфеля комерційного банку. *Економіка. Фінанси. Право*. 2020. № 1(2). С. 15-19.

57. Соляр В.В. Кредит в умовах модернізації діяльності банків: монографія Х.: Видавництво Іванченка І.С., 2019. 233 с.

58. Степаненко С. В., Римар О. Г., Гулюк О. І. Методи вдосконалення управління кредитним портфелем банку в сучасних умовах. *Ефективна економіка*. 2021. № 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2021_3_29.

59. Тептя О. В. Організація системи управління кредитним портфелем у комерційному банку. *Вісник ХНУ. Економічні науки*. 2009. № 5. Т. 2. С. 141-144.

60. Тисячна Ю. С. Методичні підходи до оцінки якості кредитного портфеля банку. *Фінанси та банківська справа*. 2014. №1. С. 278-283.

61. Толбатов Ю.А. Економетрика: Підручник для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів. Тернопіль: Підручники і посібники, 2008. 288с.

62. Чуб П.М. Підходи до управління кредитним портфелем комерційного банку : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.04.01 «Фінанси, грошовий обіг і кредит». Київ, 2003. 18 с.

63. Юрків М.Т. Управління проблемними кредитами банків в Україні: сучасні законодавчі аспекти. *Інноваційна економіка*. 2015. № 11. С. 184–188.

ДОДАТКИ